

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

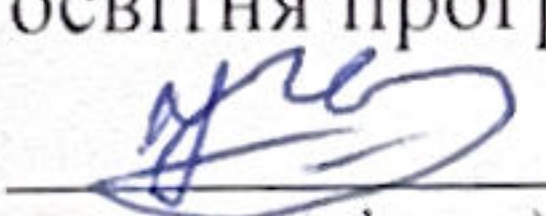
КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: «ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ
В УКРАЇНІ»

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, ФМДз-23-1 групи,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»,
освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Ільницького Микити Володимировича

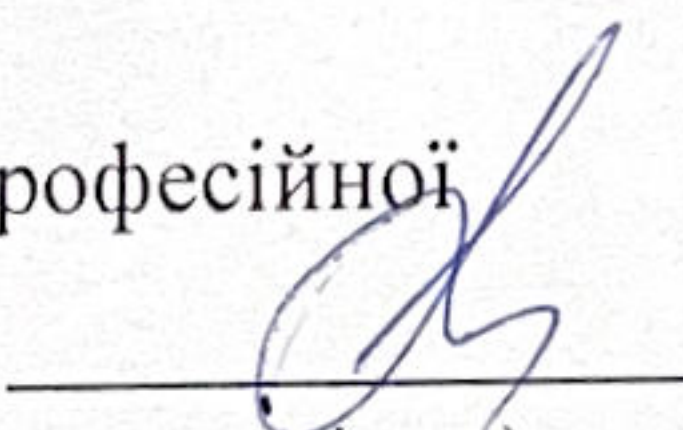

(підпис)

Науковий керівник

(підпис)

Діденко Людмила Вікторівна, к.е.н., доцент

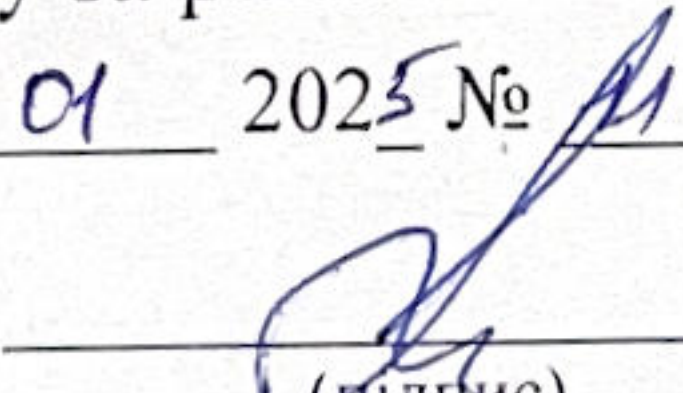
Керівник освітньо-професійної
програми

(підпис)

Чуницька Ірина Іванівна, д.е.н., професор

Допущено до захисту за рішенням кафедри фінансових ринків та технологій
протокол від «16» 01 2025 № 1

Завідувач кафедри

(підпис)

Береславська Олена Іванівна, д.е.н., професор

Ірпінь – 2025

Реєстрація № 4

11.02.2025р.
(дата)

[Signature]
(підпис відповідальної особи)

Результати перевірки

до захисту
(до захисту, на доопрацювання)

30.01.2025р.
(дата)

[Signature]
(підпис)

Результат захисту

90 (відмінно)
(оцінка)

11.02.2025р.
(дата)

[Signature]
(підпис)

Голова комісії:

[Signature]
(підпис)

Григорівська О.І.
(ініціали, прізвище)

Члени комісії:

[Signature]
(підпис)

Чуришук І.І.
(ініціали, прізвище)

[Signature]
(підпис)

Гришко С.В.
(ініціали, прізвище)

[Signature]
(підпис)

Пернарівський О.В.
(ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10	9		Діденко О.В. Береславська О.І. Чумицька І.І. Омичко С.В. Пермарівський О.В. Приймостка І.О. 11.02.2025р.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	9		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	48		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	90		

Оцінювання кваліфікаційної роботи науковим керівником - 48 балів.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
90	A	5 (відмінно)	11.02.2025р.	Береславська О.І. Чумицька І.І. Омичко С.В. Пермарівський О.В. Приймостка І.О.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	3 (задовільно)
60-69	D	
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра фінансових ринків та технологій
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Затверджую

Завідувач кафедри фінансових ринків
та технологій

 Олена БЕРЕСЛАВСЬКА

« 12 » листопада 2023

**Завдання на кваліфікаційну роботу (проект)
здобувачу вищої освіти**

Ільницькому Микиті Володимировичу

1. Тема кваліфікаційної роботи (проекту)

Інвестиційна діяльність банківських установ в Україні

Затверджена наказом ректора від 26.12.2023 р. № 1732

2. Строк здачі закінченої роботи 30.10.2024р.

3. Мета роботи – поглиблення знань щодо теоретико-організаційних засад реалізації інвестиційної діяльності банківських установ в Україні та розробка практичних рекомендацій щодо її активізації в умовах обмеженої капіталізації.

Об'єкт дослідження – економічні відносини, що виникають між банківськими установами та іншими учасниками інвестиційного ринку в процесі реалізації інвестиційної діяльності.

Предмет дослідження – процес реалізації банківської інвестиційної діяльності в Україні.

Орієнтована база дослідження – дані банківських установ, Національного банку України, Державної служби статистики України, Міністерство фінансів України.

4. Вихідні дані до роботи: Закон України «Про інвестиційну діяльність», Закон України «Про банки та банківську діяльність», звітність Національного банку України, аналітичні статті та наукові публікації, дані з веб-сайтів банківських установ.

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці – 7 шт., рисунки – 10 шт.

6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом):

1) Теоретико-організаційні засади реалізації інвестиційної діяльності банками України;

2) Оцінка здійснення інвестиційної діяльності банківськими установами в Україні;

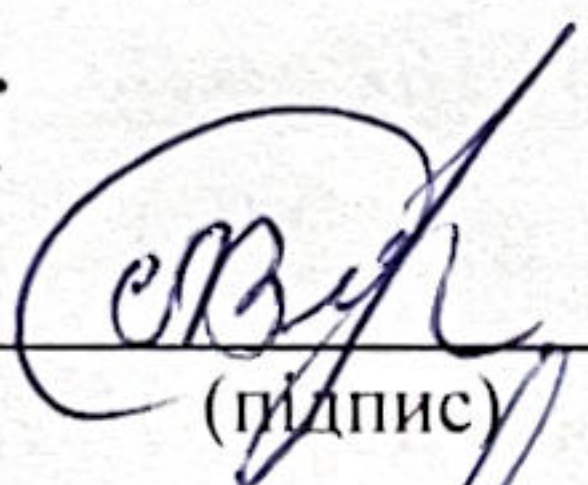
3) Перспективи активізації інвестиційної діяльності банками України.

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1	Підготовка 100 % кваліфікаційної роботи та подання її на перевірку науковому керівнику	30.10.2024 р.	30.10. 2024 р.
2	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника та подання її на повторну перевірку керівнику	15.11.2024 р.	15.11. 2024 р.
3	Попередній захист кваліфікаційної роботи	16-30.12.2024 р.	28.12. 2024 р.
4	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи	11-16.12.2024 р.	16.12. 2024 р.
5	Рецензування кваліфікаційної роботи	02-10.01.2025 р.	10.01. 2025 р.
6	Надання кваліфікаційної роботи для перевірки на плагіат	18.11.2024 р.- 12.12.2024 р.	12.12. 2024 р.
7	ЗАХИСТ	11. 02.2025 р.	11.02. 2025 р.

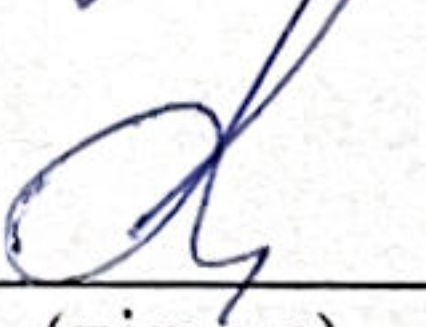
8. Дата видачі завдання 15.12.2023 р.

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проекту)

(підпис)

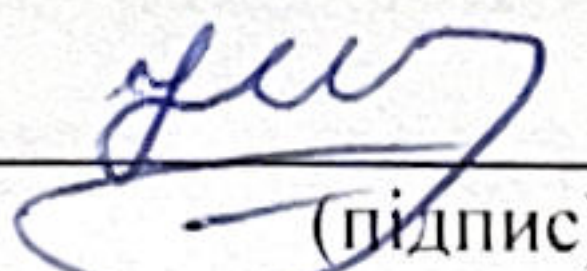
Діденко Л.В.
(прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)

Чуницька І.І.
(прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

(підпис)

Ільницький М.В.
(прізвище, ініціали)

Відгук керівника на випускню кваліфікаційну роботу
«Інвестиційна діяльність банківських установ в Україні»
Ільницького Микити Володимировича

Банківські установи в сучасних умовах стали мультифункціональними фінансовими центрами, які надають не лише традиційні банківські послуги, а й здійснюють інвестиційні, консультативні та інші послуги. Активна інвестиційна діяльність є однією з важливих умов успішного розвитку банківських установ України, а відтак, і розвитку національної економіки. Тому поставлена мета роботи відповідає значимості обраної проблематики. То ж, враховуючи сучасні економічні виклики та необхідність ефективного управління банківськими операціями, в тому числі інвестиційними, актуальність теми даної кваліфікаційної роботи не викликає жодних сумнівів.

Роботу позитивно характеризує її логічна структура. Дослідження складається з трьох розділів. Перший розділ присвячено визначенню теоретико-організаційних засад реалізації інвестиційної діяльності банками. У другому розділі проведено аналіз базових показників реалізації інвестиційної діяльності банківськими установами та надано оцінку ролі банків на інвестиційному ринку України. Третій розділ присвячено окресленню перспектив активізації інвестиційної діяльності банками України.

Досягти поставленої мети здобувачу вдалося шляхом використання низки наукових методів, серед яких: загальнонаукові методи, зокрема теоретичне узагальнення, аналіз, синтез, порівняння та статистичний аналіз, що дозволили всебічно охарактеризувати інвестиційні операції банківських установ в Україні. Такий комплексний підхід свідчить про високий рівень теоретичної підготовки автора та здатність застосовувати різні методи дослідження для досягнення поставленої мети. Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативно-правові акти, статистичні дані, наукові публікації і монографічні видання вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені проблемам інвестиційної діяльності банків. За підсумками проведеного дослідження зроблені висновки, що мають певне наукове та практичне значення.

Загалом кваліфікаційна робота виконана автором самостійно, у повному обсязі, на належному рівні та згідно встановлених нормативних вимог, тому рекомендується до захисту з оцінкою «відмінно».

Керівник випускної
кваліфікаційної роботи

(підпис)

к.е.н., доцент Діденко Л.В.

Висновок кафедри про випускню кваліфікаційну роботу

Випускна кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти Ільницького М. В. після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри (протокол № 10 від «10» листопада 2024) та допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри

(підпис)

Бересневецька О.У.
(прізвище, ініціали)

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу (проект)
здобувача вищої освіти Державного податкового університету

ІЛЬНИЦЬКОГО МИКИТИ ВОЛОДИМИРОВИЧА

(прізвище, ім'я, по батькові)

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

(назва теми)

Банківські установи сьогодні стають мультифункціональними фінансовими центрами, що поряд з традиційними банківськими послугами надають консультативні, інвестиційні та інші види сучасних послуг, які диктують вимоги сьогодення. Разом з тим, банківські установи управляють великим обсягом потоку капіталу, як фінансові посередники. Диверсифікація банківської діяльності сучасних банків координується із дотриманням нормативів регуляторів і займає значне місце серед видів діяльності, які забезпечують постійне отримання прибутків та ефективне управління інвестиційним портфелем. За нестабільних та кризових умов банки виступають саме тими фінансовими посередниками, які продовжують володіти значним обсягом капіталу, чим забезпечують здійснення необхідного економіці перерозподілу. Досить яскравим прикладом цього є на сьогодні стабільна робота банківської системи України в умовах війни з росією. Така підтримка стабільності банківськими установами України забезпечувалась за допомогою безперервної діяльності в умовах часткової втрати кредитоспроможності та спаду економічної активності. Такої стабілізації, у тому числі, вдалось досягти через провадження інвестиційної діяльності. Тому одним з основних та досить актуальних питань на сьогодні залишається пошук оптимальних напрямів здійснення банками інвестиційної діяльності без деструктивного впливу на кредитні можливості. Саме це обумовило актуальність теми дослідження.

Кваліфікаційна робота Ільницького М.В., що подана на рецензування, виконана у відповідності до поставленого завдання. Структура і зміст викладеного матеріалу повністю відповідають назві теми, а також спеціальності здобувача вищої освіти. В процесі дослідження автором використовувалась відповідна сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, зокрема: літературний аналіз – вивчення наукових статей, книг, журналів із фінансів та економіки, що висвітлюють аспекти інвестиційної діяльності банківських установ; аналіз статистичних даних – вивчення статистичних звітів та даних, що стосуються оцінки ролі банківських установ на інвестиційному ринку України; емпіричні дослідження – дослідження

опитувань серед експертів у сфері інвестицій для виявлення закономірностей здійснення банками інвестиційної діяльності в Україні, порівняльний аналіз – порівняння базових показників реалізації інвестиційної діяльності банківськими установами України; технічний аналіз – вивчення графіків змін показників інвестиційної діяльності за певний період часу для виявлення тенденцій та прогнозування майбутніх можливих змін їх інвестиційної діяльності; методи експертних оцінок, наукового абстрагування та системного підходу – при виокремленні перспектив активізації інвестиційної діяльності банками України. За допомогою комбінації цих методів можна отримати комплексне та об'єктивне розуміння особливостей інвестиційної діяльності банківських установ України в сучасних умовах.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних та практичних положень, а також рекомендацій щодо перспектив реалізації інвестиційної діяльності банків та вдосконалення управління їх власним інвестиційним портфелем.

В кваліфікаційній роботі проведений аналіз показників реалізації інвестиційної діяльності банками України та оцінка ролі банківських установ на інвестиційному ринку. Табличний та ілюстративний матеріал є сучасним та повному обсязі розкриває аналітичну складову досліджуваного питання.

За результатами дослідження сформульовані висновки та рекомендації щодо можливостей та викликів для подальшого розвитку інвестиційної діяльності банківських установ та управління власним інвестиційним портфелем.

Кваліфікаційна робота виконана на актуальну тему. Зміст кваліфікаційної роботи викладений на достатньому теоретичному рівні, має практичне значення, достатньо глибоко в логічній послідовності викладені питання щодо встановлення трендів та особливостей провадження інвестиційної діяльності банківськими установами. В цілому кваліфікаційна робота відповідає встановленим вимогам і заслуговує оцінки 5 «відмінно».

Рецензент: к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Національної академії статистики, обліку та аудиту

(науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

М.П. (ініціали, прізвище)
(підпис, М.П.) (ініціали, прізвище)

« 01 » *листопада* 2025 р.

АНОТАЦІЯ

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Мета роботи полягає у дослідженні теоретико-організаційних основ інвестиційної діяльності банківських установ, а також пошуку шляхів її активізації. Основними завданнями роботи є: систематизація підходів до визначення сутності банківської інвестиційної діяльності; аналіз базових показників реалізації інвестиційної діяльності банківських установ; оцінка ролі банківських установ на інвестиційному ринку України; окреслення перспектив активізації інвестиційної діяльності банками України.

Предмет дослідження – процес реалізації банківської інвестиційної діяльності в Україні.

Об'єкт дослідження – економічні відносини, що виникають у процесі здійснення банками інвестиційної діяльності.

Базою досліджень є офіційні дані Національного банку України, а також звітність банків.

За результатами дослідження сформульовані висновки та рекомендації, що можуть бути використані у роботі банківських установ щодо їх інвестиційних операцій.

Одержані результати можуть бути впроваджені в процес реалізації інвестиційної діяльності банківських установ, а також використані у виробленні підходів щодо її активізації.

Кваліфікаційна робота містить 60 сторінок, 7 таблиць, 10 рисунків, список використаних джерел із 43 найменувань, 4 додатки.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, банки, ринок цінних паперів, інвестиційний портфель.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2023–2024 рр.

Рік захисту роботи – 2025 р.

ANNOTATION
INVESTMENT ACTIVITY OF BANKING INSTITUTIONS
IN UKRAINE

The purpose of the study is to investigate the theoretical and organizational foundations of investment activity of banking institutions, as well as to find ways to activate it. The main objectives of the study are: systematization of approaches to determining the essence of banking investment activity; analysis of basic indicators the investment activity of banking institutions; assessment of the role of banking institutions of Ukraine; outlining the prospects for intensification of investment activity by Ukrainian banks.

The subject of the study is the process of implementation of banking investment activity in Ukraine.

economic processes that arise in the process of investment activity of banks.

The object of the study is the economic relations arising in the process of implementation by banks investment activity.

The research is based on the official data of the National Bank of Ukraine and reporting of banking institutions.

Based on the results of the study, conclusions and recommendations have been formulated that can be used in the work of banking institutions in their investment operations.

The obtained results can be implemented in the investment activities of banking institutions, as well as used in the development of approaches to its activation.

The qualification work consists of 60 pages, 7 tables, 10 figures, a list of references of 43 titles, 4 appendices.

Keywords: investment activity, banks, securities market, investment portfolio.

The year of qualification work is 2023–2024.

Year of thesis defense – 2025.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКАМИ УКРАЇНИ.....	6
1.1. Підходи до вивчення сутності та особливостей реалізації інвестиційної діяльності банківських установ.....	6
1.2. Нормативно-правові умови здійснення інвестиційної діяльності банківськими установами України.....	15
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЗДІЙСНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ В УКРАЇНІ.....	22
2.1. Аналіз базових показників реалізації інвестиційної діяльності банками України.....	22
2.2. Оцінка ролі банківських установ на інвестиційному ринку України.....	30
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКАМИ УКРАЇНИ.....	39
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50
ДОДАТКИ.....	56

ВСТУП

Актуальність теми. Не зважаючи на пануючу серед науковців та практиків думку про те, що основне призначення банківської системи полягає у реалізації посередницько-кредитної функції. Проте, сьогодні банківські установи стають мультифункціональними фінансовими центрами, які окрім традиційних банківських послуг надають консультативні, інвестиційні та інші види послуг, що набувають нових сучасних форм. В той же час, будучи фінансовими посередниками, банківські установи управляють великим обсягом потоку капіталу – власного, залученого, запозиченого. Диверсифікація банківської діяльності сучасного банку чітко координується із дотриманням нормативів регуляторів і посідає важливе місце серед видів діяльності, які забезпечують постійне отримання прибутків та ефективне управління інвестиційним портфелем. При цьому, в кризових та нестабільних умовах, банки являються тими фінансовими посередниками, які продовжують володіти значним обсягом капіталу для здійснення необхідного економіці перерозподілу. Яскравим прикладом є стабільна робота банківської системи України в умовах війни з росією. Стабільність банків України забезпечувалась безперервною діяльністю в умовах спаду економічної активності та часткової втрати кредитоспроможності. Цього вдалось досягти шляхом провадження інвестиційної діяльності у тому числі. Пошук оптимальних напрямів здійснення банками інвестиційної діяльності без деструктивного впливу на кредитні можливості – основне питання, яке актуалізується сьогодні та пояснює своєчасність теми даного дослідження.

Стан і ступінь розробки проблеми в спеціальній літературі. Дослідженню різних аспектів реалізації інвестиційної діяльності банківських установ присвячено праці українських та зарубіжних вчених-дослідників. Найбільшу

цінність в контексті виконання даного дослідження становили праці: Богдан Т. П., Береславської О. І., Богріновцевої Л. М., Вергелюк Ю. Ю., Золковер А. О., Коваленко Ю. М., Руцишина Р. М., Леонова С. В., Майорової Т. В., Мединської Т. В., Мельникова А. Е., Ніконенко Л. М., Обертинського Б. В., Онищенко О. І., Петрука А. О., Примостки А. О., Рисіна В. В., Черевик Н. В., Черкасової С. В., Шльончака В. В.. Проте, досі інсує проблематика забезпечення макро- та мікроекономічної ефективності реалізації інвестицій банками України, що забезпечує актуальність теми та подальші наукові пошуки в цьому напрямку.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є поглиблення знань щодо теоретико-організаційних засад реалізації інвестиційної діяльності банківських установ в Україні та розробка практичних рекомендацій щодо її активізації в умовах обмеженої капіталізації. Досягнення мети забезпечується виконанням наступних завдань, що ставляться в роботі:

систематизація підходів до вивчення сутності та особливостей реалізації інвестиційної діяльності банківських установ;

огляд нормативно-правових умов здійснення інвестиційної діяльності банківськими установами України;

аналіз базових показників реалізації інвестиційної діяльності банками України;

оцінка ролі банківських установ на інвестиційному ринку України;

окреслення перспектив активізації інвестиційної діяльності банками України.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження виступають економічні відносини, що виникають між банківськими установами та іншими учасниками інвестиційного ринку в процесі реалізації інвестиційної діяльності.

Предмет дослідження. Предмет дослідження – процес реалізації банківської інвестиційної діяльності в Україні.

Методи досліджень. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Теоретичні методи (гіпотетико-дедуктивний, системно-структурний, структурно-функціональний аналіз) використані при визначенні теоретичних засад здійснення інвестиційної діяльності. Емпіричні методи дослідження (порівняння, спостереження, аналіз) використовувались для виявлення закономірностей здійснення банками інвестиційної діяльності в Україні. Методи експертних оцінок, наукового абстрагування та системного підходу – при виокремленні перспектив активізації інвестиційної діяльності банками України.

База досліджень. Базою дослідження є банки України, Національний банк України, Державна служба статистики України, Міністерство фінансів України.

Науково-практична значимість одержаних результатів. Науко-практичну цікавість можуть становити окремі положення даного дослідження та мати зміст для банківських установ, які реалізують та вдосконалюють управління власним інвестиційним портфелем.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКАМИ УКРАЇНИ

1.1. Підходи до вивчення сутності та особливостей реалізації інвестиційної діяльності банківських установ

Значення банківського сектора в сучасному світі змінює своє концептуальне значення. Адже, діяльність банківських установ та їх роль в економіці щоденно розширюється, диверсифікуючи напрями перерозподілу фінансових ресурсів в економіці. Відновлення та трансформація економіки в країнах з банко орієнтованим фінансовим ринком створює певну залежність інших суб'єктів від самих банківських установ. Окрім трансформації ресурсів у кредитні потоки та цінні папери банки значно розширили можливості та форми кредитування та інвестування. При цьому, саме завдяки саме активній та диверсифікованій інвестиційній діяльності банківські установи у світі диверсифікують власні ризики та управляють власними вкладенням. Інвестиційна діяльність банківських установ в Україні є не на стільки активною та потребує розвитку з ряду причин, які будуть досліджені в межах даного дослідження. При цьому важливим теоретичним базисом в контексті тематики дослідження є систематизація існуючих бачень та особливостей реалізації інвестиційної діяльності банківських установ.

Теорії інвестиційної діяльності банківських установ розвивались синхронно із змінами напрямків такого інвестування. Ретроспективний огляд теоретичних засад банківського інвестування демонструє перехід від вузького та широкого розуміння сутності та особливостей інвестиційної діяльності банківських установ. Так, наприкінці XIX століття під інвестиційно-банківською діяльністю розумілася

діяльність банку з викупу цінних паперів з метою їх подальшого перепродажу. У ХХ ст. англійські теоретики та практики під інвестиційною діяльністю мали на увазі «діяльність з консультаційного обслуговування, фінансового посередництва у первинному розміщенні цінних паперів та гарантуванні зазначеного розміщення, включаючи повний чи частковий викуп емісії» [43].

Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає, що «інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. При цьому, інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект » [27]. Із набуттям чинності Інструкції з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України, якою визначається порядок обліку результатів операцій з фінансовими активами, до яких відповідно належать і цінні папери і кредити, видані банківською установою, чітке розмежування між кредитами та інвестиціями відсутнє. Принаймні з позиції їх обліку. Натомість, дана Інструкція визначає інвестицій у асоційовані та дочірні компанії, для обліку яких створюються окремі рахунки, зокрема:

- « інвестиції в асоційовані банки, що утримуються з метою продажу;
- інвестиції в асоційовані небанківські фінансові установи, що утримуються з метою продажу;
- інвестиції в інші асоційовані компанії, що утримуються з метою продажу;
- інвестиції в дочірні банки, що утримуються з метою продажу;
- інвестиції в дочірні небанківські фінансові установи, що утримуються з метою продажу;
- інвестиції в інші дочірні компанії, що утримуються з метою продажу.

Окремо обліковуюються доходи за інвестиціями в асоційовані та дочірні компанії, що утримуються з метою продажу» [25]. Таким чином, можна стверджувати, що зазначені нормативні документи не дають чіткого визначення інвестиційної діяльності банківських установ. Що ж до ключового законодавчого документу, що регламентує діяльність банків в Україні, а саме Закону України «Про банки і банківську діяльність», то тут також відсутній чітке визначення та перелік видів інвестиційної діяльності.

Проте, у статті 50 йде мова про певні обмеження які існують в Україні щодо участі банків у юридичних особах:

«Банк має право придбати акції (частки, паї) юридичної особи, що становлять або у сукупності становитимуть 10 і більше відсотків її статутного капіталу, за умови попереднього отримання письмового дозволу Національного банку України на таке придбання у визначеному ним порядку.

Банк має право придбати акції (частки, паї) юридичної особи, що становлять або у сукупності становитимуть 10 і більше відсотків її статутного капіталу, без отримання письмового дозволу Національного банку України у разі, якщо:

1) акції (частки, паї) у юридичній особі набуваються у зв'язку з реалізацією банком права заставодержателя та/або в рахунок погашення заборгованості перед банком за здійсненими банківськими операціями, наданими фінансовими послугами, за умови що банк не утримуватиме їх більше одного року;

2) акції набуваються банком за договором андеррайтингу, за умови що банк не утримуватиме їх більше одного року » [23].

Науковці звертають увагу на більш ґрунтовне значення теоретичних засад здійснення інвестиційної діяльності банківськими установами. У таблиці (табл. 1.1) наведено систематизація поглядів науковців на сутність інвестиційної діяльності банківських установ.

Таблиця 1.1

**Систематизація підходів науковців щодо трактування поняття
«інвестиційна діяльність банківських установ»**

№	Визначення	Джерело
1	«Основною формою банківських інвестицій є фінансові інвестиції та вкладення капіталу у придбання нематеріальних активів »	[35]
2	«Інвестиційна діяльність банку передбачає вкладення інвестиційних ресурсів в цінні папери для формування їх портфеля»	[36, с.52]
3	«Інвестиційна діяльність банків передбачає вкладення коштів у цінні папери від свого імені і за свій рахунок»	[21]
4	«Короткострокові, середньострокові та довгострокові вкладення банків власних або залучених грошових коштів, які опосередковують повний кругообіг капіталу і спрямовані на отримання прибутку»	[4]
5	«Банківське інвестування трактується як весь існуючий комплекс операцій залучення, зберігання та розміщення власних та залучених ресурсів»	[15]
6	«...практична діяльність банківських установ щодо реалізації різних форм інвестицій задля отримання доходу, соціального ефекту, підтримки певного рівня ліквідності та платоспроможності чи інших цілей банку»	[41]

Джерело: зібрано автором.

Таким чином, можна стверджувати що і серед науковців не склалося єдиного бачення. Хоча, й прослідковуємо переважання поглядів науковців, які стверджують, що банківська інвестиційна діяльність реалізується в межах фондового ринку та полягає у купівлі-продажі фінансових інструментів. Сьогодні існують наукові протиріччя щодо видів фінансової діяльності банківських установ, які відносяться до інвестиційної діяльності. «Перший підхід до інвестиційної діяльності банків відносить кредитування, яке засноване на інвестиційних цілях. В даному випадку інвестиції розглядаються як набір благ та цінностей, які вкладаються в підприємницьку діяльність з метою одержання доходу та соціального ефекту у майбутньому» [3]. «Другий підхід розглядає процес інвестування через придбання цінних паперів – виділення частки коштів, які спрямовуються на покупку цінних паперів» [13].

Аналіз різних точок зору показав, що чимало дослідників схиляються до останнього розширеного трактування поняття «інвестиційна діяльність банку»,

який включає банківське інвестиційне кредитування економіки. Такі науковці вважають, що купівля-продаж цінних паперів є лише частиною інвестиційної діяльності банківських установ. Проте, з огляду на ситуацію, що засади залучення запозичених та залучених фінансових ресурсів на ринку капіталу мають суттєві відмінності, в межах даного дослідження дотримуємось позиції про диференціацію банківського кредитування та інвестиційної діяльності банку. Так, можна погодитись, з тим, що банківський кредит в цілому та банківський інвестиційний кредит виконує інвестиційну функцію, але не відноситься до інвестиційної діяльності.

Все більшу увагу звертають науковці на і визначення видів банківської інвестиційної діяльності і чи можна банківське кредитування в цілому, або ж банківські інвестиції відносити до інвестиційної діяльності. Так, якщо розглядати це питання в загальному то справді і у формі кредитних і у формі інвестиційних ресурсів банки постачають їх до суб'єктів економіки (рис.1.1).

Рис. 1.1. Рух фінансових ресурсів від банківських установ до суб'єктів економіки

Джерело: побудовано автором.

У банківській системі інвестиції – це кошти банків, вкладені в цінні папери підприємств, організацій і установ різної форми власності протягом тривалого часу. Кредит – це форма руху позичкового капіталу або угода з економічними партнерами, яка набуває форми позики, тобто надання майна чи грошей іншій особі у власність на умовах, яким притаманні ознаками:– терміновість – зворотність,– платність. Позикодавець дає позику, а позичальник отримує позику. Для будь-якого бізнесу вигода банківських кредитів пов'язана з розміром відсоткової ставки. Із зростанням номінальної відсоткової ставки частка позичальників падає. Інвестиції мають якості або характеристики, які відрізняють їх від економічної категорії «позики». В цьому ключі слід погодитись із порівняльною характеристикою особливостей банківських інвестицій і кредитів (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Порівняльна характеристика особливостей банківських інвестицій і кредитів

Особливості	Інвестиції	Кредити
За умовами використання	Короткостроковість	
Довгостроковість	Переважають короткострокові	
Банк як інвестор	Один з основних інвесторів	Один з кількох кредиторів
Ініціатор позики	Банк	Позичальники
Мета інвестування	Прибуток	Відсоток по кредиту

Джерело: [42].

Як інвестор, банк приймає рішення про власне інвестування в цінні папери з метою отримання прибутку. З розвитком ринку цінних паперів частка інвестицій зростає. Одним із головних завдань банків є необхідність підтримувати оптимальну структуру своїх активів з урахуванням економічної ситуації. Банки повинні реагувати на економічні та політичні відносини як всередині та за межами країни. В умовах кризи скорочуються довгострокові інвестиції.

Якщо говорити про функції інвестиційної діяльності, то їх слід розглядати на двох рівнях – мікроекономічному (на рівні самої банківської установи) та макроекономічної (на рівні економіки). Банки-інвестори повинні забезпечувати для власних інвестицій, виходячи з вибору: безпеку інвестицій, прибутковість банківських вкладень, їх ліквідність та зростання. Це ключові макроекономічні функції банківських інвестицій (рис 1.2).

Інвестиційні операції банку — це складний процес, що включає повний набір інструментів банківського інвестування. Кожен фінансовий інструмент має різні характеристики з точки зору ризику, чутливості до інфляції та змін у державній політиці та економічних умовах. Кількість фінансових інструментів інвестиційного портфеля банку досить велика. Це сукупність цінних паперів, придбаних банком у ході активних операцій, акцій, облігацій, векселів тощо. При аналізі інвестиційних інструментів Банку розглядаються, насамперед, інструменти грошового ринку зі строком обігу до одного року, низьким ризиком і високим рівнем ліквідності, а потім – довгострокові та високодохідні інструменти ринку капіталу. об'єкт банківської інвестиції, якщо вони обертаються на ринку цінних паперів і обслуговують борг.

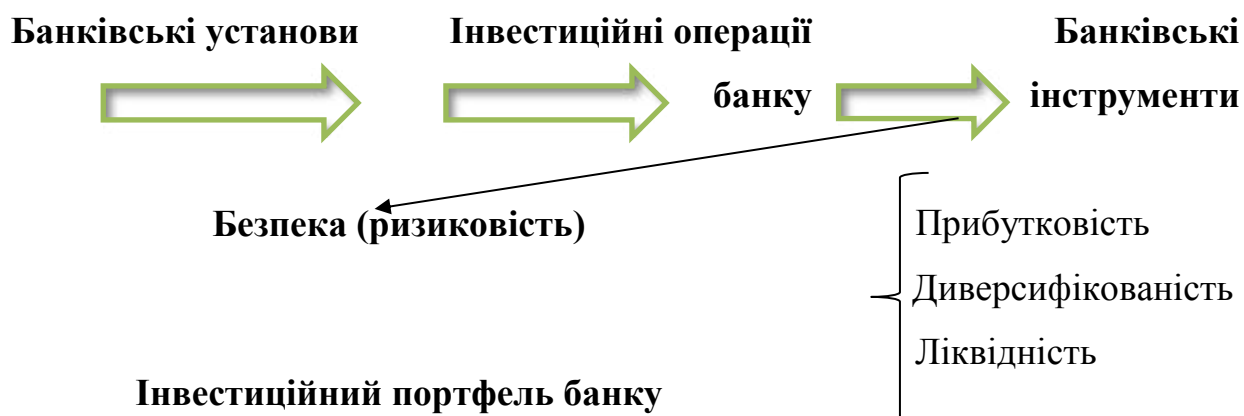

Рис. 1.2. Забезпечуючи опції інвестиційної діяльності банківських установ

Джерело: побудовано автором за [42].

Таким чином, функції інвестиційної діяльності банківських установ визначаються забезпечуючими опціями, що притаманні цьому виду діяльності, зокрема:

- отримання прибутку;
- диверсифікація діяльності;
- підтримка ліквідності;
- регулювання ризиковості вкладень.

Такі думки обґрунтовуються і в наукових працях інших дослідників. Так, досліджуючи портфель цінних паперів банку, Примостка А.О. визначає, що «портфель цінних паперів банку, крім отримання доходів, виконує інші важливі функції, серед яких: зниження ризиків за рахунок диверсифікації портфеля активів; підтримання ліквідності; можливість використання як застави; зниження податкових виплат; забезпечення гнучкості портфеля активів, адже за потреби банк може швидко реструктурувати свій баланс за рахунок продажу чи купівлі цінних паперів; стабілізація доходів банку незалежно від фаз ділового циклу: коли процентні ставки на ринку знижуються, дохідність процентних цінних паперів зростає, і навпаки; поліпшення фінансових показників діяльності банку, оскільки цінні папери в цілому мають вищу якість порівняно з іншими активами » [22].

Окрім ефектів які чинить банківська інвестиційна діяльність на сам банк, володіючи значним розміром ресурсної бази, банківські установи впливають також і на ринок капіталу та економіку в цілому. В цьому ключі, варто звернути увагу на те, що Ефективне використання інвестиційного потенціалу банківської сфери допоможе оптимізувати наявні банківські ризики, забезпечити стабільність розвитку банківського бізнесу, що становить основу фінансової стабільності банківської системи України та сприятиме відродженню економіки країни в умовах післявоєнного відновлення. Достатній обсяг інвестиційного потенціалу банку визначає реальні можливості його інвестиційної діяльності та під впливом мікро- та макрочинників забезпечує фінансову стабільність усієї банківської

системи України. Механізм формування мікроекономічного та макроекономічного потенціалу банків наведено у Додатку А.

Тому, вважаємо, що макроекономічні функції інвестиційної діяльності банківських установ проявляються у реалізації інвестиційного потенціалу та полягають у :

- сприяння розвитку економічної активності;
- розвиток фінансового ринку, зокрема ринків капіталу та ринку цінних паперів;
- підтримка інвестиційної привабливості економіки в країні;
- розбудова інституційного забезпечення та функціонування банків;
- забезпечення фінансової стабільності банківської системи.

Реалізація інвестиційної діяльності банківських установ є основою фінансової стабільності та конкурентоспроможності банківської системи України. Особливо інвестиційний потенціал потребує підтримки та забезпечення у період повномасштабної війни в Україні, де інвестування в національну економіку стане пріоритетним завданням у післявоєнному відновленні країни та її ключових сфер господарювання. Від наявного стану, оцінки, динаміки та розвитку інвестиційного потенціалу банківської системи залежить сталий розвиток національної економіки країни та подальші перспективи в умовах післявоєнного відновлення. Це все визначає макроекономічні функції інвестиційної діяльності банків. Окрім цього, реалізуючи інвестиційну діяльність банки мають змогу: отримувати прибутки, диверсифікувати свою діяльність, підтримувати необхідний рівень ліквідності, утримувати ризиковість інвестиційного портфелю. Це і є мікроекономічні функції інвестиційної діяльності банків.

1.2. Нормативно-правові умови здійснення інвестиційної діяльності банківськими установами України

Інвестиції та інвестиційна діяльність є найважливішими складовими економічної політики країни. На цьому етапі інвестиційна діяльність в Україні не така активна, як у розвинених країнах з ряду об'єктивних та суб'єктивних причин. Інститут інвестування ще не закріпився в суспільстві і не має всебічного правового регулювання, але незважаючи на певні складнощі, він активно розвивається і вже демонструє певні результати. Банківські установи є одними з ключових суб'єктів інвестиційного ринку України, саме тому так важливо розібратися в проблемах інвестиційної діяльності банків та визначити можливі шляхи їх вирішення. Зокрема, мова йде про проблеми, що стосуються регуляторного середовища та існуючої системи нормативно-правового забезпечення системи регулювання інвестиційної діяльності банківських установ.

Зі зміною макроекономічних та зовнішніх умов правове середовище реалізації інвестиційної діяльності в Україні є динамічним та змінюється синхронно до вимог ринку та адаптаційних заходів. Ключові засади регулювання банківської інвестиційної діяльності визначаються:

Законом України «Про банки і банківську діяльність» [23];

Законом України «Про Національний банк України» [28];

Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» [29];

Законом України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [30];

Законом України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» [24].

Слід відмітити, що в контексті нормативних змін, що відбулися в регуляторному середовищі реалізації банківської інвестиційної діяльності, слід чітко розрізняти коли банківські установи реалізують власні інвестиції, а коли виступають посередниками. Адже в другому випадку мова йде про банківські

інвестиційні послуги (рис. 1.3). Регулювання цих двох видів банківської активності суттєво відрізняється, враховуючи зміну статусу самої банківської установи. Адже, у першому випадку банк діє від власного імені та у власних інтересах і виступає інвестором. У випадку ж з банківськими інвестиційними послугами банк є посередником та діє в інтересах третіх осіб – своїх клієнтів.

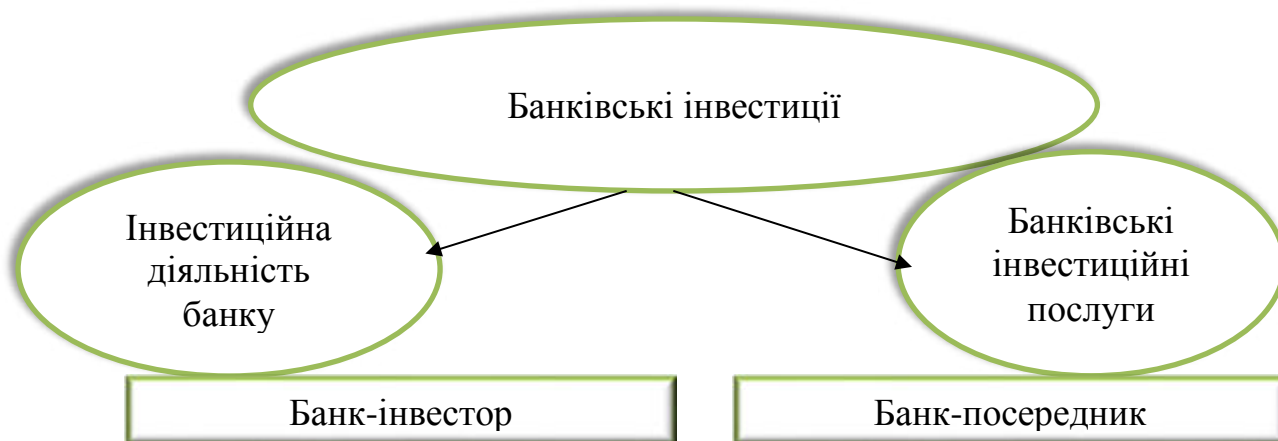

Рис.1.3. Банківські інвестиції та банківські інвестиційні послуги

Джерело: побудовано автором.

Серед банківських інвестиційних послуг в Україні виокремлюють основні та додаткові. Серед основних: « субброкерські послуги; брокерські послуги; дилерські послуги; послуги з управління портфелем фінансових інструментів; інвестиційне консультування; андеррайтинг та/або послуги з розміщення з наданням гарантії; послуги з розміщення без надання гарантії » [29].

Відповідно до законодавства додатковими інвестиційними послугами слід вважати: « зберігання фінансових інструментів та коштів клієнтів а також розпорядження фінансовими інструментами та коштами клієнта, які є предметом забезпечення; надання клієнтам кредитів та позик для укладення за участю або посередництвом такої інвестиційної фірми деривативних контрактів та вчинення правочинів щодо фінансових інструментів; надання клієнтам консультацій з питань фінансування їхньої господарської діяльності, стратегії розвитку, інших

пов'язаних питань, надання послуг та консультацій щодо реорганізації або купівлі корпоративних прав юридичних осіб; послуги, які передбачають здійснення валютних операцій, у випадках, пов'язаних з наданням інвестиційною фірмою послуг своєму клієнту; проведення інвестиційних досліджень та фінансового аналізу або надання будь-яких інших загальних рекомендацій, пов'язаних з проведенням операцій з фінансовими інструментами; послуги, пов'язані з андеррайтингом; надання гарантій щодо виконання зобов'язань перед третіми особами за договорами, що укладаються від імені клієнта такої інвестиційної фірми» [29].

Що ж до форм та цілей державного регулювання ринку капіталів в Україні, то вони наведені у додатку (Додаток Б). Проте, вважаємо за доцільне більш детально зупинитись саме на регулюванні інвестиційній діяльності банківських установ.

Ключовим регулюючим суб'єктом інвестиційної діяльності банківських установ в Україні є Національний банк України. Перш за все, реалізуючи інвестиції, банки України повинні дотримуватись лімітових коридорів нормативів, що стосуються цього виду діяльності (рис.1.4).

Рис. 1.4. Нормативи НБУ, що стосуються здійснення інвестиційної діяльності банками України

Джерело: [18].

Так, керуючись Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні, банки зобов'язані дотримуватись нормативу інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) та нормативу загальної суми інвестування (Н12). Характеристика цих нормативів наведена у таблиці (табл. 1.3). «Національний банк здійснює контроль за інвестиціями банку в статутний капітал юридичної особи та за сукупними інвестиціями банку в статутні капітали юридичних осіб.

Банк має право придбати акції (частки, паї) юридичної особи, включаючи в разі створення юридичної особи, що становлять або в сукупності становитимуть 10 і більше відсотків її статутного капіталу, за умови попереднього отримання письмового дозволу Національного банку» [26].

Таблиця 1.3

Характеристика нормативів інвестиційної діяльності банківських установ в Україні

Норматив Н11	Норматив Н12
Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою встановлюється для обмеження ризиків, пов'язаних з прямою та/або опосередкованою участю банку у статутному капіталі окремої юридичної особи. Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою визначається як співвідношення розміру коштів, які інвестуються на придбання акцій (паїв, часток) та інвестиційних сертифікатів окремо за кожною установою, до регулятивного капіталу банку. До коштів, що інвестуються, включаються: акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком, що випущені установою та обліковуються за справедливою вартістю; вкладення в асоційовані та дочірні установи.	Норматив загальної суми інвестування встановлюється для обмеження ризиків, пов'язаних з прямою та/або опосередкованою участю банку у статутних капіталах юридичних осіб. Норматив загальної суми інвестування визначається як співвідношення суми коштів, що інвестуються на придбання акцій (паїв, часток) та інвестиційних сертифікатів будь-якої юридичної особи, до регулятивного капіталу банку. До коштів, що інвестуються, включаються: акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком, що випущені установою та обліковуються за справедливою вартістю; вкладення в асоційовані та дочірні компанії.

Джерело: складено автором за [26].

Банк має право здійснювати інвестицію без письмового дозволу Національного банку України у разі, якщо:

«1) інвестиція в будь-яку юридичну особу становить не більше ніж 5 відсотків регулятивного капіталу банку і регулятивний капітал банку повністю відповідає вимогам для інвестицій, встановленим нормативно-правовими актами Національного банку України;

2) юридична особа, в яку банком здійснюється інвестиція, веде виключно діяльність з надання фінансових послуг і регулятивний капітал банку повністю відповідає вимогам для інвестицій, встановленим нормативно-правовими актами Національного банку України» [32].

Проте, нещодавно відбулися зміни законодавства, що регулюють вимоги щодо надання банкам дозволу на придбання акцій (часток, паїв) юридичних осіб. Уніфіковано вимоги для отримання дозволу Національного банку на придбання акцій (часток, паїв) фінансових установ та інших юридичних осіб. Такий дозвіл банки повинні отримувати, якщо участь банку в статутному капіталі юридичної особи становитиме 10 і більше відсотків її статутного капіталу. «Крім того, переглянуто вимоги, яким мають відповідати банки для здійснення таких інвестицій, та розширено перелік інформації, що має подаватися банками для отримання дозволу. Також передбачено підстави для відмови в наданні дозволу. Зокрема, дозвіл не надаватиметься, якщо придбання акцій (часток, паїв) матиме негативний вплив на фінансовий стан банку, створюватиме загрозу безпеці коштів вкладників та інших кредиторів та перешкоджатиме здійсненню Національним банком ефективного банківського нагляду » [19].

Окремим аспектом здійснення банківської інвестиційної діяльності є питання податкового регулювання та стимулювання. Так, забезпечення ефективності банківського сектора та відновлення національної економіки в цілому може бути розглянуто як один із пріоритетних завдань держави у

забезпеченні стимулюючого середовища для інвестиційної діяльності банківських установ.

В цьому ключі слід погодитись з думками Мединської Т. В., Руцишин Н. М., Ніконенко У. М., які стверджують що діапазон податкових інструментів, що можуть використовуватись для стимулювання банківської інвестиційної діяльності є досить широким, а податкове регулювання банківської системи суттєво впливає на розвиток не лише грошово-кредитної сфери, але й національної економіки в цілому. Політика держави щодо оподаткування може мати як обмежувальний, так і стимулюючий вплив на функціонування банків, які реагують на зміни в методах та інструментах податкового регулювання своєї діяльності. Ці зміни можуть як стимулювати, так і спонукати до мінімізації податкових зобов'язань шляхом різних практик, таких як приховування фінансових результатів чи ухилення від оподаткування. Оптимальна податкова політика повинна враховувати потреби держави, не порушуючи відтворювальних процесів у банківській сфері, зокрема у сфері інвестицій [14]. Перелік інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності банківських установ наведено на рисунку (Додаток В).

Особливої уваги потребує регулювання діяльності банківських установ на ринку цінних паперів, який являється ключовою платформою здійснення банківських інвестицій. Черкасова С.В. вдало визначає перелік таких напрямів державного регулювання та зазначає, що до них варто включати:

- « – державну реєстрацію та ліцензування професійної діяльності банків;
- визначення напрямів та нормативів їх інвестиційної діяльності;
- порядок формування статутного капіталу банків за рахунок випуску акцій;
- пріоритетні види цінних паперів для представлення банківських резервів;
- вимоги до створення та функціонування інститутів фондової інфраструктури, що засновані банками;

– нагляд та контроль за діяльністю банківських інститутів та застосування заходів впливу до порушників законодавства » [36].

Одним із важливих аспектів діяльності Національного банку України на ринку цінних паперів є вжиття заходів з нагляду та контролю, що базуються на ризик-орієнтованому підході. Ці заходи спрямовані на виявлення банків, які здійснюють надмірно ризиковані операції з фондовими активами. У рамках цього комплексу заходів, спрямованих на формування необхідного рівня капіталу у банківських установ, особливе значення має емісія цінних паперів. Згідно з відповідним законодавством, банки в Україні мають право здійснювати випуск емісійних цінних паперів, причому акції та облігації підприємств займають пріоритетне місце серед них. Для оцінки дієвості та ефективності державного регулювання інвестиційної діяльності, що реалізують банки в Україні варто кількісно оцінити результати основних напрямків інвестування, що буде здійснено у наступному розділі роботи.

Ефективне регулювання діяльності банків на ринку цінних паперів є ключовим для спрямування їх розвитку в потрібному напрямку та запобігання фінансовим кризам, які можуть негативно вплинути на дрібних інвесторів. Тому питання ефективного державного регулювання діяльності професійних учасників фондового ринку, зокрема банків, є надзвичайно важливим. Практика нагляду з боку регуляторів фінансового сектора країни повинна ґрунтуватися на аналізі тенденцій у розвитку професійної діяльності на ринку цінних паперів та оперативно реагувати на виклики та кризи, спрямовуючи заходи регулювання на подолання існуючих проблем і створення передумов для збільшення обсягів фінансування національної економіки за рахунок інвестицій у цінні папери.

РОЗДІЛ 2.

ОЦІНКА ЗДІЙСНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз базових показників реалізації інвестиційної діяльності банками України

Аналіз показників та оцінка показників, які якісно чи кількісно допомагають оцінити процес здійснення інвестиційної діяльності банківськими установами – один із найважливіших етапів дослідження даного наукового напрямку. Для самої банківської установи, яка в першу чергу є комерційним утворенням, найважливішим орієнтиром для реалізації того чи іншого виду діяльності залишається рівень прибутковості. Рівень прибутковості діяльності банку є головним критерієм для всіх учасників економічного процесу та акціонерів банку зокрема. Оскільки, при наявності більш прибуткових альтернативних джерел капіталовкладення, інвестори спрямують кошти саме до цих галузей економіки.

Паралельно із збільшенням обсягів прибутку банку, зростають обсяги сформованих резервів для покриття непередбачуваних втрат, що є вкрай актуальним для вкладників. Тому клієнти банку також зацікавлені в безпеці діяльності їхнього, адже від цього залежить ступінь захищеності їхніх депозитів та покращується якість наданих послуг.

Виявлення джерел прибутковості та того, які зміни відбуваються в структурі доходів та прибутку як окремого банку, так і банківської системи в цілому, є необхідним для всіх учасників регулювання економічних процесів. Важливим є забезпечення стійкої ефективності інвестиційної діяльності банків, оскільки зазначений параметр є індикатором динамічності розвитку фінансової системи країни [11].

Таблиця 2.1

Динаміка показників активних операцій банків України по відношенню до їх загальних активів у 2018-2024 рр.

Рік/показник	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Загальні активи банків	1839958	1910614	1981594	2205915	2358324	2716794	3308621
Кредити банків (КБ), млрд.грн.	1090914	1193558	1097595	1049579	1149567	1133563	1130774
Частка КБ у загальних активах, %	59,3	62,5	55,4	47,6	48,7	41,7	34,2
Непрацюючі кредити, %	54,54	52,85	48,36	41,00	30,02	38,12	37,35
Цінні папери та інші фінансові інвестиції (ЦП та ФІ), млрд.грн.	458403	517679	564674	819719	861246	1075304	1508504
Частка ЦП та ФІ у загальних активах, %	24,9	27,1	28,5	37,2	36,5	39,6	46,0
Непрацюючі активи, %	1,09	0,92	0,81	0,61	0,22	0,28	0,08

Джерело: побудовано автором за: [16], [20].

У таблиці 2.1 відображено структуру загальних активів банків України у період 2018-2024 рр. Забезпечення безперебійного функціонування та фінансової стійкості банків і банківської системи загалом є пріоритетним завданням на сучасному етапі розвитку банківської індустрії. Це обумовлено необхідністю ефективного управління активами та пасивами, що виступає одним із ключових факторів забезпечення фінансової стійкості банків. Так, дані вказують на постійне нарощення обсягу активів, які збільшувались і під час відносної економічної та політичної стабільності в країні, так і під час дії зовнішніх дисбалансуючих умов – пандемії Covid-19 та повномасштабного військового вторгнення росії. Це означає, що не зважаючи на зростаючі ризики банки продовжували вкладати власні та залучені кошти за різними напрямками.

Як зазначалось у першому розділі роботи досить суперечливими є погляди науковців про те, яке місце інвестиційна діяльність банківських установ повинна посідати у структурі активів, особливо в порівнянні з обсягами кредитних операцій.

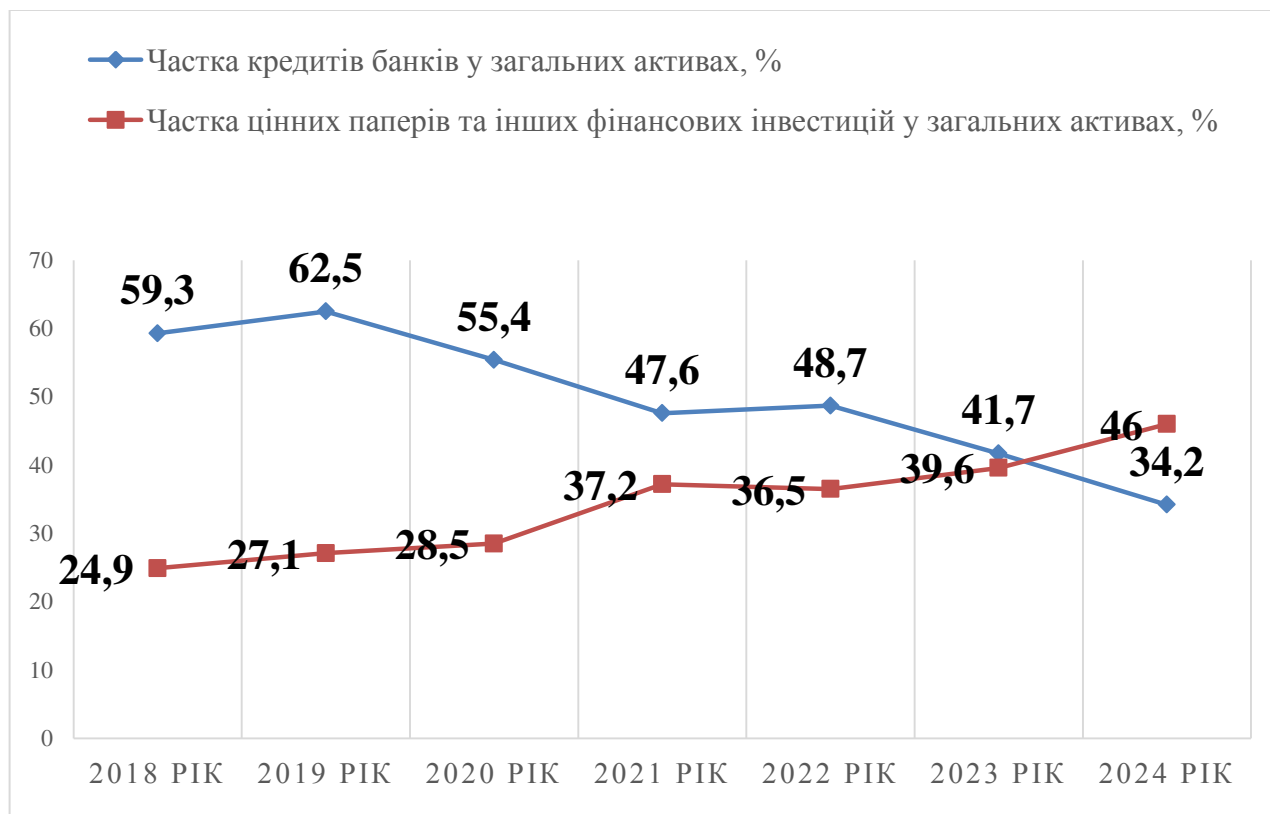

Рис. 2.1. Частки показників вкладень у цінні папери та інші довгострокові фінансові інвестиції та кредитів банків у загальних активах у 2018-2024 рр.

Джерело: обраховано автором за [16].

Так, інвестиційна діяльність банків на фондовому ринку спрямована на досягнення численних цілей, включаючи збільшення прибутковості, підвищення ліквідності банківських установ, захист накопичених ресурсів від інфляційного знецінення, розміщення капіталу, що не задіяний у кредитуванні, а також створення дочірніх підприємств та банківських груп.

Динаміка показника частки цінних паперів та інших фінансових інвестицій у загальних активах банків України у 2018-2024рр. ілюструє зростаючу динаміку. Тобто, вкладення у фінансові активи та інші фінансові інвестиції витісняє кредитні вкладення банків. Майже половина загальних активів банків формують цінні папери та фінансові інвестиції. Що ж до частки кредитів, наданих банками, то їх частка суттєво зменшується в аналізованому періоді і станом на початок 2024 року досягла свого мінімуму – 34%.

Варто погодитись із Черкасовою С. В. яка відзначає, що «у вітчизняних реаліях активізація банківської інвестиційної діяльності на фондовому ринку спів-падає з періодами падіння у суспільстві попиту на кредитні послуги та зростання ціни капіталу. Банківські установи активно інвестують в державні цінні папери, проте втрачають інтерес до вкладень в корпоративні інструменти, чим послаблюють свій вплив на процеси перерозподілу капіталу в суспільстві та забезпечення ефективного використання інвестиційних ресурсів» [36]. Саме така ситуація спостерігається в Україні в аналізованому періоді.

При цьому, варто зважати на ризики які супроводжують даний процес. Оцінка ризиків вкладів в цінні папери та довгострокові фінансові інвестиції може бути проведена з огляду на частку непрацюючих активів (дані в табл. 2.1). Так, частка непрацюючих активів з числа розміщених в цінних паперах та довгострокових фінансових інвестиціях є дуже не значною, що описує зазначені вкладення як низько ризикові для банку. Так, частка непрацюючих активів складала від 1 до 0,08% та ілюструвала зниження в аналізованому періоді. Якщо порівняти цей показник із часткою непрацюючих активів серед тих, що розміщені в кредитах банків то ситуація обернена: частка залишається значною, хоча й ілюструвала зменшення в аналізованому періоді. Проте, така ситуація склалась на фоні зменшення наданих кредитів та частки активів в кредитах. А отже, для дотримання нормативів НБУ банки з обережністю видавали кредити, що

закономірно покращило кредитний портфель банківських установ. Але в цілому, рівень кредитоспроможності позичальників залишається досить низьким, що є першою причиною спаду кредитної активності та переорієнтацію банків на інші види активних операцій.

Рис. 2.2. Динаміка обсягів вкладень банків України в цінні папери та довгострокові інвестиції у 2018-2024 рр.

Джерело: побудовано автором за [20].

В абсолютному вимірі обсяги грошових вкладень у цінні папери та довгострокові фінансові інвестиції також демонструє суттєве зростання (рис.2.2). Так, у 2024 році обсяг вкладів у цінні папери та довгострокові фінансові інвестиції 443742 млн. грн., або на 43%. Якщо порівнювати показник 2024 року із показником 2018 р. то обсяги вкладень у цінні папери та довгострокові фінансові інвестиції зросли на 244,4%. Тобто, спостерігається різке зростання інвестиційної діяльності банківських установ, яка не пов'язана з кредитною активністю на ринку позичкових капіталів.

Структура вкладів банків у цінні папери та довгострокові фінансові інвестиції у 2018-2014 рр. в Україні відображена у таблиці (табл.2.2). З них основними категоріями є: вкладення банків у фінансові інструменти нерезидентів та вкладення в ОВДП.

Таблиця 2.2

Структура вкладень банків у цінні папери та довгострокові фінансові інвестиції 2018-2024 рр.

Рік / показник	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції, млн.грн.	425803	480615	539466	791373	829887	1022658	1466400
з них: нерезиденти, млн. грн.	60	908	10386	14487	5935	19711	107001
них: нерезиденти, %	0,01	0,2	1,9	1,3	0,7	1,9	7,3
з них: ОВДП, млн. грн.	348638	407443	367060	588307	605244	543463	734297
з них: ОВДП, %	81,9	84,8	68,0	74,3	72,9	53,1	50,1
з них: нараховані доходи до отримання, млн. грн.	7653	6907	7222	10277	11067	9222	25170
з них: нараховані доходи до отримання, %	1,8	1,4	1,3	1,3	1,3	0,9	1,7

Джерело: побудовано автором за [20].

Найбільшу частку серед інвестицій банків займають вкладення у державні боргові цінні папери – ОВДП. Їх частка у портфелях банків коливалась у межах 50-85%. Частка вкладів у цінні папери нерезидентів була найбільшою у 2024 році та склала 7%. При чому зростання в абсолютному виразі таких інвестицій було дуже суттєвим і склало 87290 млн. грн., або 442,8%. Це свідчить про те, що банки зацікавлені в інвестуванні в закордонні інвестиційні інструменти, особливо в період загострення економіко-політичної нестабільності в Україні, яка характеризується фактичною відсутністю низько ризикових фінансових інструментів корпоративного сегменту. Єдиною альтернативою залишаються ОВДП.

«Банки інвестують кошти лише у якісні цінні папери із наявним активним ринком та у ті, що емітуються урядом, зокрема у популярні сьогодні облігації внутрішньої державної позики (далі – ОВДП). Належна якість банківських інвестицій у цінні папери підтверджується достатньо високою часткою у їх складі фондових інструментів, що рефінансуються НБУ. У середньому частка таких цінних паперів, під які НБУ мав право надавати кредити становила 98,5% у складі фондових інструментів, що обліковувались за справедливою вартістю, і 98,3% – у сумі тих, що обліковувались за амортизованою собівартістю.

Протягом останніх п'яти років вітчизняні банки у цілому забезпечували активне нарощування інвестицій у якісні та надійні цінні папери. Однак основним об'єктом банківських інвестицій у цінні папери на сучасному етапі залишаються облігації внутрішніх державних позик » [37]. В портфелях самих українських банків ОВДП займали від 50 до 80%. А от серед власників ОВДП банківські установи у аналізованому періоді займають частку 38-50% (рис. 2.3). Хоча, дані діаграми ілюструють поступове зменшення банків-інвесторів у борговій картині України, проте залишаються одними із ключових інвесторів.

Звісно, ключовим регулюючим та стимулюючим інструментом у реалізації банківських інвестицій є відсоткова політика центрального банку. Якщо «після фінансової кризи 2008–2009 рр. центральні банки розвинутих країн стали проводити політику кількісних пом'якшень, яка передбачає зниження процентних ставок до нуля і нижче нуля в окремих країнах. Першими це зробили центральні банки Данії, Швеції та Японії. В результаті ставки дохідності за різними фінансовими інструментами стали також знижуватися. Кількісне пом'якшення це агресивна грошово-кредитна політика, в рамках якої центральні банки купують великі суми фінансових активів, намагаючись стимулювати економіку» [7].

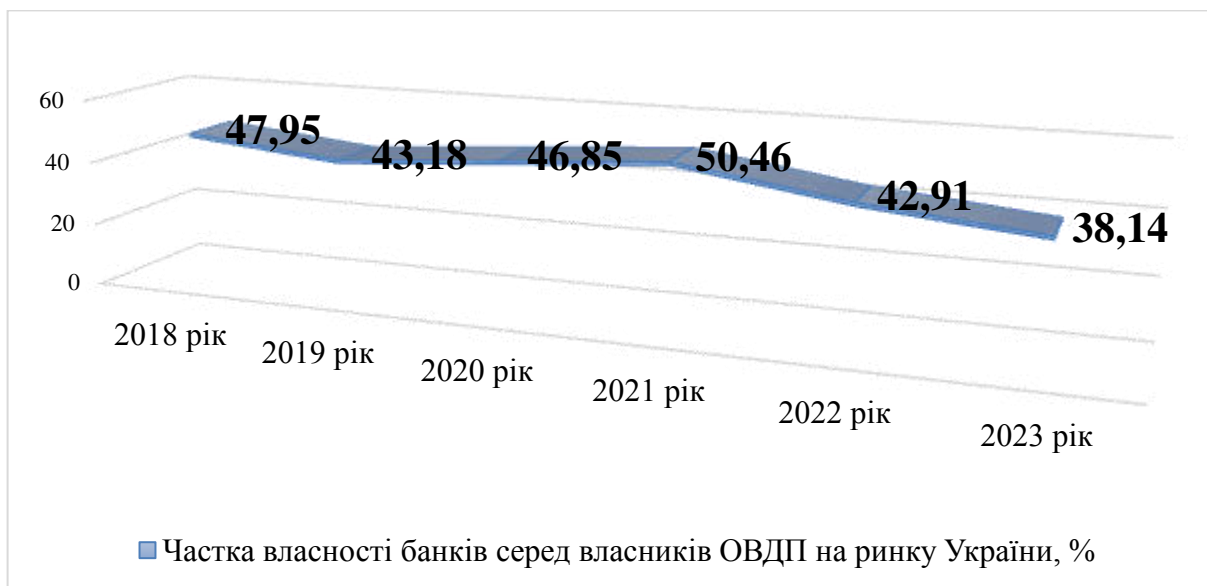

Рис. 2.3. Динаміка часток власності банків серед власників ОВДП на ринку України у 2018-2023 рр.

Джерело: побудовано автором за [17].

Питання активності банківського інвестування у державні боргові інструменти є неоднозначним. Так, вивчаючи тенденції інвестування у державні боргові цінні папери, українські науковці справедливо наголошують: «Структура власності ОВДП в Україні в аналізованому періоді мала окремі особливості. Перш за все, ключовими інвесторами на ринку державних цінних паперів виступали НБУ та банки другого рівня. При цьому частка власності НБУ змінюється синхронно із зростанням вартості капіталу, тренд на який задає сам же центральний банк. Кризові періоди відзначаються зростанням облікової ставки НБУ та збільшенням частки власності ОВДП. Зацікавленість банків у інвестуванні в ОВДП є очевидною, якщо співставляти раціональність альтернативних напрямів банківського інвестування в поточних умовах » [2]. Детальніше, про ефективність банківського інвестування в цінні папери як з макроекономічної так і з мікроекономічної позиції буде розглянуто в наступному пункті роботи.

Таким чином, аналіз базових трендів інвестиційної активності банківських установ в Україні проведено в контексті співставлення банківської кредитної

активності поруч із інвестиційною. На нашу думку, гармонізація цих процесів лежить в основі позитивного впливу банківського сектору на економіку країни. Особливої актуальності ці питання набувають в період розгортання кризових явищ в Україні, коли економіка потребує активної кредитної підтримки. Проте, через високі ризики та низьку кредитоспроможність позичальників в Україні банки обирають консервативні стратегії та інвестують в відносно надійні державні боргові інструменти. Інвестиційний портфель українських банків фактично сформований із моно активів та мало диверсифікований. Ключову роль у формуванні інвестиційних інтересів банків відіграє грошово-кредитна політика центрального банку та використання стимулюючих інструментів, які прямо слугують заохоченням для інвестування у державні боргові інструменти. Така політика може трактуватись досить неоднозначно, особливо з наукової точки зору. Окремі аспекти цих питань будуть висвітлені у наступному пункті роботи.

2.2. Оцінка ролі банківських установ на інвестиційному ринку України

Для визначення місця та ролі банківських установ на інвестиційному ринку України слід звернути увагу на показники, що відображають якісні та кількісні характеристики участі банків України у інвестиційних відносинах. У контексті дослідження проблеми формування та ефективного використання інвестиційного потенціалу банківської системи центральне місце посідає питання пошуку оптимальної структури фінансового ринку. Взаємодія між його сегментами з точки зору накопичення резервів для стимулювання економічного зростання є одним із найбільш дискусійних питань на сьогодні. Під оптимізацією структури в даному випадку мається на увазі визначення того, який з основних секторів фінансового ринку (кредитний або фондовий) має розвиватися в пріоритетному порядку з метою забезпечення стабільної роботи, особливо в поточних умовах.

Потреба в залученнях суб'єктами господарювання зовнішніх джерел фінансування обумовлює існування проблеми вибору між залученням коштів через банки або через інструменти фондового ринку, або ж необхідність їх оптимального поєднання.

Серед науковців існує думка, що «банківські кредити та цінні папери як інструменти залучення ресурсів взаємодоповнюють один одного, тобто банківська система та фондовий ринок вносять рівний вклад у вирішення загального завдання стимулювання економічного зростання, а тому в країні повинні бути створені сприятливі умови для роботи фондового ринку та якісного функціонування банків » [12].

Прихильники цього підходу у своїх дослідженнях не фокусуються на пошуку ідеальної структури фінансового ринку, але підкреслюють важливість взаємодоповнюваності між банками та інститутами фондового ринку. Науковці, які підтримують еклектичний погляд на цю проблему, звертають увагу на комплементарність кредитного та фондового сегментів фінансового ринку у контексті досягнення і підтримання оптимальних темпів економічного зростання. Вони зазначають, що важливим стає питання створення відповідних інституційних умов для ефективного функціонування фінансового ринку загалом.

Як відомо, сьогодні основна функція банків полягає у наданні кредитів. Проте, не всі банківські ресурси можуть бути використані для цієї мети з наступних причин [40]:

більшість кредитів є неліквідними, особливо інвестиційні кредити, що підвищує ризик втрати ліквідності для банків через короткостроковість більшості залучених ресурсів.

через високу ймовірність неповернення з боку позичальників, кредити стають дуже ризикованими активами для банків.

для дрібних і середніх банків більшість позик концентрується в певному регіоні, тому будь-яке значне зниження економічної активності в цьому регіоні може погіршити якість їх кредитного портфеля.

у багатьох країнах дохід від кредитних операцій підлягає оподаткуванню.

Проте, сьогодні в умовах України серед цих аспектів можна виокремити і інші. Перш за все, це високі вимоги до ризикових нормативів, які визначаються, в тому числі, і залежно від кредитоспроможності позичальників. Втрата активів та зниження економічної активності позичальників під час війни стали причиною неможливості показувати банкам-позичальникам достатній рівень платоспроможності.

Ще одним аспектом є те, що фактично фондовий ринок України є унікально низько диверсифікованим. 96% цінних паперів фондового ринку України становлять державні боргові інструменти. Тому, у нашому випадку, ствердження, що кредитування та інвестиції у цінні папери чинять однаковий стимулюючий вплив на економіку – вкрай помилкове. Адже, фактично банківські інвестиції у фондові інструменти – це стимулювання державних видатків, а не економічного розвитку та активності.

Також, досить суперечливими є умови кредитування та інвестування у державні боргові цінні папери. Особливо, враховуючи вищеперелічені особливості. Так, замість стимулювання кредитної активності, держава стимулює банки до інвестування у державні боргові інструменти. При цьому, не варто забувати, що будь який банк – це перш за все кредитна установа, а його ризики, в залежності від власної інвестиційної політики, здатні ризикувати, якщо це виправдано дохідністю. В цьому руслі, проаналізуємо динаміку відсоткових ставок, що діють на ринку капіталів України у 2018-2023 рр.

Рис. 2.4. Динаміка ставок на ринку капіталів України у 2018-2023 рр., %

Джерело: побудовано за [33].

Динаміка ставок на ринку капіталів України відображена на діаграмі (рис. 2.4). Формування цін на ринку капіталу відбувається не ізольовано, оскільки враховуються діючі ставки, що визначають вартість кредитних послуг, ціна залучення депозитів, рівень інфляції та облікова ставка.

Середньозважена дохідність ОВДП, випущених в гривні по роках, ілюструє варіативну динаміку. Найвищі середні ставки по державним облігаціям спостерігалися у 2018 році, а найнижчі – у 2020 році. Звісно, різні випуски облігацій, здійснені протягом певного року, відрізняються за ставками, а в дослідженні розглядається усереднений показник. Крім того, дохідність державних облігацій варіюється в залежності від терміну, хоча чіткої кореляції між терміном і дохідністю не спостерігається.

Практика ціноутворення на ринку капіталів завжди використовує дохідність державних боргових цінних паперів як "базову" ставку для визначення умов залучення фінансування. У цьому контексті можна виокремити два підходи до ціноутворення:

використання дохідності найменш ризикового фінансового інструменту як "еталону".

використання дохідності фінансового інструменту, найбільш схожого за інвестиційними характеристиками, як "еталону".

В будь-якому випадку, державні боргові фінансові інструменти визначають тренд на кредитному ринку, індукують попит і є ключовим орієнтиром для суб'єктів фінансового ринку [6]. Саме це і слугувало ключовим стимулюючим чинником банківських інвестицій в ОВДП.

Погоджуємось із думками Т. Богдан: « на рівень ставок впливає як базова ціна грошей у національній економіці, так і різноманітні фактори ризику (валютні, інфляційні ризики, ризики платоспроможності держави), які визначають рівень ризикових премій у складі позичкового відсотка. Водночас допускається, що пропозиція та ціна позичкового капіталу для держави залежать також від обсягу внутрішніх заощаджень, приросту грошової маси, залучення іноземного капіталу. Причинами необ'єктивних ставок за ОВДП, які не відповідають закономірностям і тенденціям розвитку фінансово-кредитної системи України є монопольна змова інвесторів, адміністративний тиск емітента, розміщення конкуруючих фінансових інструментів тощо » [1].

Національний банк України, який є ключовим регулятором інвестиційних настроїв банків відзначає: «значне зниження облікової ставки НБУ змінило дохідність основних груп процентних активів банків. У процентних доходах банків скорочується частка доходів від депозитних сертифікатів, ставки за якими знизилися найбільш стрімко. Натомість за останні місяці дещо зросла усереднена дохідність портфеля ОВДП, адже старіші випуски замінюються в портфелях банків новими, з вищими купонами. Наразі цінові умови розміщення ОВДП є привабливими, адже банки отримують належну премію за строковість інвестицій порівняно із обліковою ставкою. У процентних доходах зростає вага надходжень

від кредитування: хоча ставки за бізнес-позиками дещо знизилися, портфель таких кредитів зростає. Водночас банки знизили ставки за вкладами, передусім бізнесу. Ймовірно, пікове значення процентної маржі для банків уже позаду, проте вона залишатиметься високою і її скорочення не є значним ризиком для банків » [8].

Науковці підкреслюють, що періоди швидкого зростання загальних обсягів інвестування в державні боргові цінні папери збігаються з періодами розгортання кризових явищ в економіці країни. Перший історичний приклад цієї ситуації в Україні мав місце ще у 2008 р., коли спостерігався масовий відтік приватного капіталу, падіння рівня виробництва та споживання, спричинені глобальною фінансовою кризою, що в свою чергу обмежило можливості фінансування дефіциту бюджету та призвели до залучення кредитних коштів у формі емісії облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). Схожою була ситуація у 2014-2016 рр., коли внаслідок системної банківської кризи відбулось очищення банківського сектору України від неякісних та фінансово непрозорих установ. Натомість банки, що залишилися на ринку, потребували докапіталізації, яка передбачала отримання ними ОВДП від уряду за справедливою вартістю. Нарощенню банками портфеля ОВДП у 2020 році сприяло зниження облікової ставки НБУ в рамках м'якої монетарної політики, спрямованої на подолання наслідків економічної кризи, викликаній поширенням пандемії Covid-19. Це, у свою чергу, зумовило відповідне зменшення ставки рефінансування до 6%. Таким чином, банки отримали можливість брати кредити рефінансування від НБУ, вкладати ці кошти в облігації й заробляти на різниці відсоткових ставок [31].

Суттєвим стимулом для банків вкладати кошти в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) є їхня безризиковість, оскільки повернення коштів гарантується державою, а також порівняно висока дохідність цих інструментів, про що йшла мова вище. Зокрема, аналіз поточних відсоткових ставок за українськими ОВДП у порівнянні з іншими країнами показує, що дохідність

українських облігацій є дещо вищою. У багатьох розвинених країнах державні облігації мають дохідність, що не перевищує 1%. Наприклад, у Франції цей показник становить 0,271%, у Бельгії – 0,242%, у Нідерландах – 0,031%, у Японії – 0,085%, в Іспанії – 0,601%, у Португалії – 0,611%, у Швеції – 0,443%, а у Великій Британії – 0,871% [34].

Звісно питання адекватного ціноутворення на ринку державних боргових цінних паперів має місце. Проте, не варто порівнювати вартість залучення державою позикового фінансування у різних країнах. Адже, цей показник не може бути однаковим, бо співставлення поняття «ризик-дохідність» у кожному випадку буде різною. Так, рейтинг державних боргових інструментів у Японії та Великобританії не відповідає рейтингу українських державних боргових інструментів. Тому, в першу чергу, дохідність слід порівнювати з дохідністю доступних на тому чи іншому ринку інвестиційних фінансових альтернатив.

У таблиці (табл. 2.3) відображено дотримання банками України економічних нормативів, що стосуються інвестування. Так, їх динаміка свідчить про те, що відмічені нормативи перебувають у допустимих межах. І. на відміну, від інших економічних нормативів, дотримання яких вимагає НБУ від українських банків – відмічені нормативи не порушував жоден із банків.

Таблиця 2.3.

Динаміка нормативів Н 11 та Н 12 українських банків у 2018-2023 рр.

Рік/норматив	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Н 11	0,0003	0,0002	0,0002	0,0005	0,0000	0,0000
Н 12	0,16	0,14	0,12	0,10	0,02	0,01

Джерело: побудовано автором за [9].

Проте, тут слід зазначити, що існує аспект штучного дотримання економічних нормативів. Розбіжність між фактичною економічною ситуацією та прогнозованими доходами призводить до відхилень у кредитній та інвестиційній

діяльності, що, в свою чергу, викликає нестабільність у роботі банку. Під нестабільністю банку ми розуміємо нестабільні показники економічних нормативів, які використовуються для оцінки його діяльності. Коли реальний стан ринку відрізняється від очікуваного, банк змушений адаптувати свою кредитно-інвестиційну діяльність і постійно коригувати свої показники. Це призводить до змін у темпах економічного зростання, які часто супроводжуються збільшенням витрат. Надмірні витрати є ціною адаптації в короткостроковому періоді, коли банк здійснює операції на умовах, менш вигідних, ніж зазвичай.

На нашу думку, основними наслідками реалізації ризику інвестиційної діяльності, з якими стикається банк, є:

- непередбачувані коливання економічних показників;

- надмірні витрати;

- неможливість реалізувати частину кредитно-інвестиційної стратегії та необхідність розробки нових етапів у короткостроковій перспективі;

- зростання обсягу проблемних активів;

- збитки від активних операцій, які вважалися прибутковими, та надмірне зростання резервів за активними операціями.

Отже, проаналізувавши основні тренди інвестиційної діяльності банківських установ у Україні та оцінивши участь банків у роботі вітчизняного ринку капіталу, вдалось зробити окремі висновки. Перш за все, пасивна база, яка слугує джерелом здійснення активних операцій банків залишається незмінною для всіх видів активних операцій, в тому числі кредитних та інвестиційних. Отже, збільшення частки в активах одних неминуче призводить до зменшення частки інших. Така ситуація спостерігалась у період, що брався до уваги. Спостерігається скорочення частки кредитів у загальних активах і синхронне зростання обсягів довгострокових інвестицій та цінних паперів. Розмір довгострокових інвестицій банків в абсолютному розмірі також демонструє зростання, не зважаючи на

негативний вплив екзогенних та ендегенних чинників. Це свідчить про достатній обсяг пасивів та дію стимулюючих чинників з боку регулятора, який мотивував банки до здійснення інвестицій. При цьому, кредитування реального сектору значно скоротилось, що виявилось закономірним на фоні існуючих в цей період відсоткових ставок на ринку капіталів України. Проаналізовано ставки по кредитах, облікову ставку, ставки за ОВДП, індекс інфляції, ставки по депозитам. Оцінка динаміки ставок підтверджує те, що вкладення в державні боргові інструменти, особливо на тлі зниження платоспроможності позичальників, демонструють найвигідніші позиції для банків. При цьому, стимулом виявляється облікова ставка, яка є орієнтиром по залученню секюритизованих позик державою. В той же час, існували і інші стимулюючі фактори для вкладення банків у ОВДП – наприклад можливість їх використання в якості застави під рефінансування НБУ, а також необхідність тримати економічні нормативи в допустимих коридорах.

Що ж до місця банків на ринку капіталів України, то тут слід підкреслити, що фондовий ринок України став ще більше малоактивним та фактично представленим лише борговими інструментами держави. Як інвестори в ці активи – банки України є активними учасниками. Хоча й частка участі банків у кредитуванні потреб держави за допомогою ОВДП дещо скоротилась за останні роки – все ж залишалась значною та коливалась біля 30% всіх випущених ОВДП, що є суттєвим показником та позиціонує банки як важливих суб'єктів ринку капіталу України. Частка вкладень банків у активи нерезидентів, які хоч і мізерно представлені на фондовому ринку, все ж присутні, - динамічно зменшувалась. Таким чином, спостерігається обмеженість напрямів банківського інвестування, що потребує корекції. Саме цим питанням буде присвячено наступний розділ роботи.

РОЗДІЛ 3.

ПЕРСПЕКТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКАМИ УКРАЇНИ

На наш погляд, позитивному та довгостроковому розвитку інвестиційної діяльності, яка у свою чергу забезпечить бурхливе економічне зростання країни загалом сприятимуть спільні зусилля фінансових посередників – інвесторів та держави. Крім того, надання державних гарантій властивостями безумовних та безвідкличних зобов'язань дозволить залучати кредити в економічні проекти, які мають загальнодержавне значення, найкращих для позичальників умов та у більш суттєвих обсягах.

Управління інвестиційною діяльністю банків на ринку цінних паперів відбувається в умовах ринкової невизначеності, яку можна поділити на передбачувану та непередбачувану.

Розробка сценаріїв управління інвестиційною діяльністю банків на ринку цінних паперів є окремим напрямком інвестиційної діяльності банків в умовах ринкової невизначеності. Такі сценарії повинні мати економічні важелі для пом'якшення впливу негативних наслідків ринкової невизначеності та заходи, спрямовані на представництво інтересів банку. Наприклад, у період зміни економічних норм банківської діяльності раціональним кроком є запровадження гнучкого перехідного періоду або такі періоди з урахуванням потреб та точки зору різних банківських груп. Для стримування впливу негативних наслідків настання ринкової невизначеності можна використовувати економічний леверидж, який може розподілятися залежно від умов ринку. Однак у даному випадку є потреба у перспективній оцінці змін банківських норм.

На макроекономічному рівні до основних способів стимулювання інвестиційної діяльності банків можна віднести ті, що зображені на рис. 3.1.

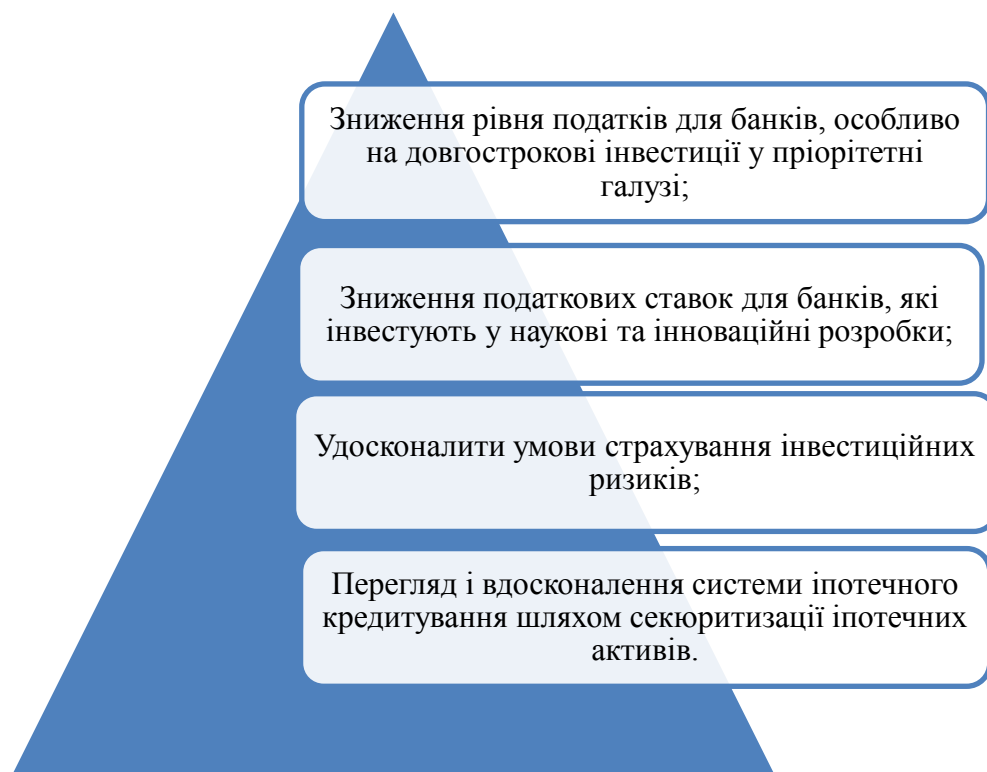

Рис.3.1. Способи стимулювання інвестиційною діяльності банківських установ в Україні

Джерело: побудовано автором.

Через те, що операції банків на фондовому ринку України поєднуються з рядом проблем, приведених та зумовлених моноактивністю самого фондового ринку країни та недостатнім правовим регулюванням фінансового сектору, то банківські установи, проводячи чималий об'єм інвестиційних операцій, значно обачно відносяться до утворення інвестиційної політики та з огляду на високий ступінь ризиків, старанно створюють портфель цінних паперів.

У процесі формування портфеля цінних паперів банку слід передусім розглянути співзалежність таких головних характеристик цінного паперу як дохідність та рівень ризику. Ризик цінних паперів неоднорідний за своїм змістом, тому він має визначатися як комплекс центральних ризиків, на які наражається інвестор у процесі отримання та зберігання цінних паперів.

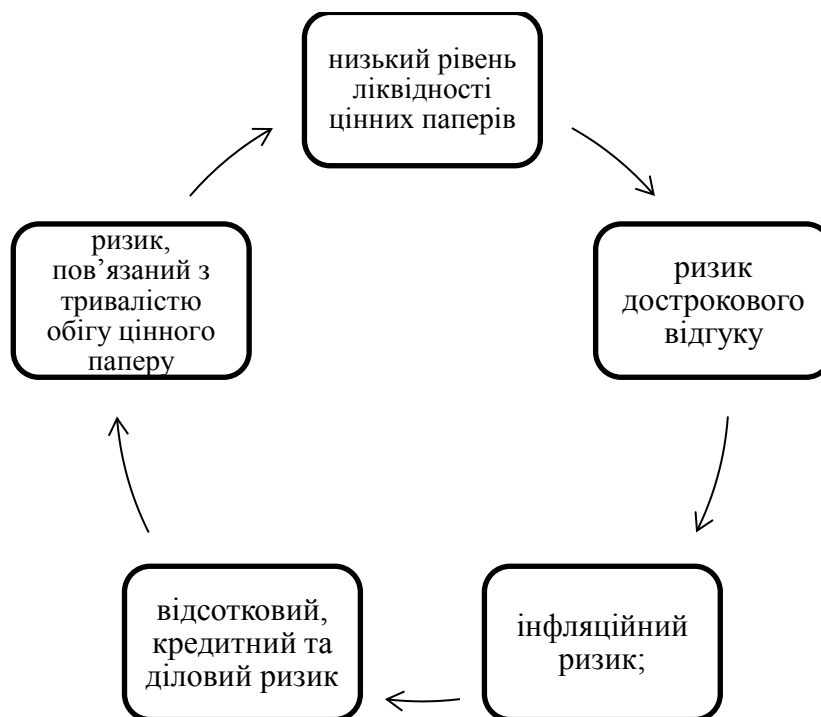

Рис.3.2. Ризики інвестування банків на ринку цінних паперів

Джерело: згруповано автором за [21].

Якщо ми говоримо про використання економічних важелів з метою зменшення негативних наслідків, що виникають через передбачуваність дій потенційних конкурентів, то важливо зауважити про необхідність використання адекватних важелів, які відповідають тим, що використовують потенційні конкуренти. Прогнозування та передбачення розвитку ринкової невизначеності можуть бути складними, особливо під час масового відтоку вкладів клієнтів дрібних банків, яке може призвести до зменшення наявного та потенційного ресурсу.

Обачний підхід до діяльності з цінними паперами є адекватною реакцією банків на недостатній рівень розвитку ринку цінних паперів, слабе законодавче забезпечення операцій з цінними паперами та загальну економічну ситуацію, а також неадекватність існуючих методів прийняття бізнес-рішень. У той же час багато банків не мають належних та ефективних систем управління ризиками, а поточний підхід до прийняття рішень щодо інвестування цінних паперів є

недосконалим, що створює загрозу без реагування та неадекватності. Тому, на сьогоднішній день актуальною є розробка методів оцінки привабливості цінних паперів з метою покращення інвестиційної діяльності банків, уникнення або зменшення впливу ризику.

Важливу роль відіграє інвестиційна діяльність банків на фондовому ринку, яка полягає в інвестуванні власних і залучених фінансових ресурсів у фондові активи шляхом придбання відповідних цінних паперів від свого імені на ринку. Отже, аналізуючи тенденції діяльності банківських установ, спостерігається очевидність і неминучість процесу поглиблення значення банків у формуванні ринку капіталів.

З метою встановлення залежності між коефіцієнтами ризику інвестиційної діяльності банку, а також внутрішніми та зовнішніми чинниками, ми визначили основні фактори ескалації ризику. Основними з них є неефективна система менеджменту банку, некомпетентність банківського персоналу та вплив деструктивних явищ в економіці.

Неефективний банківський менеджмент призводить до ірраціонального розподілу залучених ресурсів та невідповідності значень показників функціонування банку до економічних нормативів. Наступним фактором є некомпетентний персонал. Низько кваліфікований штат працівників банку є причиною необ'єктивної оцінки кредитоспроможності позичальників та неефективного здійснення інвестиційних операцій. Також негативні тенденції на фондовому ринку та ринку капіталу в поєднанні з іншими деструктивними явищами в економіці дестабілізують діяльність банку та можуть призвести до втрати довіри клієнтів.

Співвідношення між коефіцієнтами ризику та факторами негативного впливу представлено в таблиці (табл. Г.1, Додаток Г).

Отже, основні причини виникнення високого рівня ризику інвестиційної діяльності банків можна виявити та проаналізувати за допомогою показників, що наводяться у Додатку Г. Основною причиною розвитку кризових явищ в діяльності є вплив фактору неефективного менеджменту та деструктивних явищ в економіці. Окрім того, некомпетентні дії персоналу банку в сукупності з фактором неефективного менеджменту призвели до адитивного впливу ризик-факторів, що сприяло погіршенню ефективності інвестиційної діяльності банків.

Таблиця 3.1

Позитивні та негативні аспекти здійснення банками інвестиційної діяльності

Позитивні аспекти	Негативні аспекти
Зменшення витрат для інвесторів та емітентів завдяки підвищенню конкуренції. Диверсифікація банківських активів, що сприяє зниженню ризиків і зміцненню стабільності банку. Поліпшення взаємодії між промисловим і банківським секторами, що оптимізує інформаційні потоки та підвищує конкурентоспроможність обох секторів. Стимулювання розвитку ринку цінних паперів за умови його диверсифікованої інструментарної структури.	Вищий рівень ризиків у порівнянні зі іншими активними операціями банків. Волатильність фондового ринку, яка може спричинити значні збитки. Зниження пильності банкірів через наявність системи страхування депозитів. Потенційні конфлікти інтересів, що виникають через поєднання інвестиційної та банківської діяльності. Спрямування пасивів банку в фінансові інвестиції (в більшості державні боргові інструменти), а не в кредитну підтримку економіки.

Джерело: побудовано автором.

У таблиці 3.1 систематизовані основні позитивні аспекти здійснення банками інвестиційної діяльності в поточних умовах розвитку та функціонування національної економіки. Пануючим є бачення, що поточний стан банківських інвестицій залишається мало диверсифікованим та спрямованим на фінансування дефіциту державного бюджету України. Проте, інші сектори, в умовах жорсткого дефіциту фінансових ресурсів, також потребують банківської кредитної підтримки.

Присутність банків на внутрішньому ринку державних боргових цінних паперів завжди була значущою, і в сучасних умовах вона відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності економіки країни та фінансового сектору зокрема. Аналіз обсягів інвестицій банків в ОВДП, проведений у статті, показує, що в останні роки ці вкладення мали тенденцію до зростання. Основними передумовами для інвестицій банків у державні цінні папери є їх фактична безризиковість і відносно висока дохідність, що стимулює спекулятивні мотиви в інвестиційній політиці банків. Найактивнішими інвесторами в державні цінні папери були й залишаються банки з державною часткою, які дотримуються консервативних стандартів управління ризиками. Контроль держави над цими банками традиційно призводить до використання їх фінансових ресурсів для фінансування бюджетного дефіциту. Ця тенденція останнім часом тільки посилюється.

З одного боку, це сприяє диверсифікації активів банківської системи, розвитку внутрішнього фондового ринку, збільшенню частки внутрішнього державного боргу та зменшенню залежності України від зовнішніх кредиторів. З іншого боку, це створює додаткові системні ризики та відволікає банківські ресурси від кредитування економічного розвитку. На нашу думку, в умовах стабілізації економічної ситуації є необхідність диверсифікації інвестиційних операцій банків та зменшення їхньої залежності від державних цінних паперів [31].

Таким чином, перспективний розвиток інвестиційної банківської діяльності буде забезпечено за рахунок ефективного використання інвестиційного потенціалу банків. Укріплення інвестиційних можливостей кредитних організацій дійсно при умові посилення ролі держави у створенні довгострокових інвестиційних коштів ресурсів, підвищення довіри до банківського сектора зі сторони населення, підтримки масштабних і системно важливих інвестиційних проектів. Для розвитку

ринку капіталу і відродження зростання держави необхідно стимулювання інвестиції в основний капітал, що супроводжується агресивним введенням нових апаратів у промисловий процес і збільшенням фінансування розробок багатобічних технологій у всіх сферах економіки.

ВИСНОВКИ

У роботі повністю досягнуто поставленої мети, а саме – поглиблено теоретико-організаційні засади та розроблено практичні рекомендації щодо активізації інвестиційної діяльності банківських установ в умовах обмеженої капіталізації. Досягненню цієї мети сприяло виконання ряду завдань, за якими сформульовано наступні висновки.

1. Ні серед науковців ні серед практиків не склалося єдиного бачення щодо сутності банківської інвестиційної діяльності. Переважаючими є погляди науковців, які стверджують, що банківська інвестиційна діяльність реалізується в межах фондового ринку та полягає у купівлі-продажі фінансових інструментів. Інші ж вважають що кредитна діяльність також належить до інвестиційної. В роботі притримуємось першого бачення. Об'єктивність такого бачення доводиться в роботі шляхом наведення порівняльної характеристика особливостей банківських інвестицій і кредитів, а також відмінних механізмів руху фінансових ресурсів від банківських установ до суб'єктів економіки.

2. Обґрунтовано склад функцій інвестиційної діяльності банківських установ, які визначаються забезпечуючими опціями, що притаманні цьому виду діяльності, зокрема: отримання прибутку; диверсифікація діяльності; підтримка ліквідності; регулювання ризиковості вкладень. Від наявного стану, оцінки, динаміки та розвитку інвестиційного потенціалу банківської системи залежить сталий розвиток національної економіки країни та подальші перспективи в умовах післявоєнного відновлення. Це все визначає макроекономічні функції інвестиційної діяльності банків, які також визначено у роботі.

3. Здійснено огляд нормативно-правових умов здійснення інвестиційної діяльності банківськими установами України, адже саме вони, в більшій мірі,

визначають ефективність банківської інвестиційної діяльності. Проведено огляд нормативно-правових актів, що регламентують здійснення банками інвестиційної діяльності. Особливий акцент поставлено на тих нормативно-правових положеннях, що зазнали реформації в останні періоди. Порівнюється реалізація банківської інвестиційної діяльності, яку реалізують безпосередньо банківські установи реалізують власні інвестиції, а коли виступають посередниками. Здійснено порівняння банківських інвестицій та банківських інвестиційних послуг та їх правової регламентації.

4. Виокремлено та охарактеризовано ключові інструменти державного регулювання здійснення інвестиційної діяльності. Керуючись Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні, банки зобов'язані дотримуватись нормативу інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) та нормативу загальної суми інвестування (Н12). Ефективне регулювання діяльності банків на ринку цінних паперів є ключовим для спрямування їх розвитку в потрібному напрямку та запобігання фінансовим кризам, які можуть негативно вплинути на дрібних інвесторів. Тому питання ефективного державного регулювання діяльності професійних учасників фондового ринку, зокрема банків, є надзвичайно важливим.

5. Показників та оцінка показників, які якісно чи кількісно допомагають оцінити процес здійснення інвестиційної діяльності банківськими установами – один із найважливіших етапів дослідження даного наукового напрямку. Для самої банківської установи, яка в першу чергу є комерційним утворенням, найважливішим орієнтиром для реалізації того чи іншого виду діяльності залишається рівень прибутковості. Рівень прибутковості діяльності банку є головним критерієм для всіх учасників економічного процесу та акціонерів банку зокрема. Оскільки, при наявності більш прибуткових альтернативних джерел капіталовкладення, інвестори спрямують кошти саме до цих галузей економіки.

6. Аналіз базових трендів інвестиційної активності банківських установ в Україні проведено в контексті співставлення банківської кредитної активності поруч із інвестиційною. На нашу думку, гармонізація цих процесів лежить в основі позитивного впливу банківського сектору на економіку країни. Особливої актуальності ці питання набувають в період розгортання кризових явищ в Україні, коли економіка потребує активної кредитної підтримки. Проте, через високі ризики та низьку кредитоспроможність позичальників в Україні банки обирають консервативні стратегії та інвестують в відносно надійні державні боргові інструменти. Інвестиційний портфель українських банків фактично сформований із моно активів та мало диверсифікований. Ключову роль у формуванні інвестиційних інтересів банків відіграє грошово-кредитна політика центрального банку та використання стимулюючих інструментів, які прямо слугують заохоченням для інвестування у державні боргові інструменти.

7. Для визначення місця та ролі банківських установ на інвестиційному ринку України слід звернути увагу на показники, що відображають якісні та кількісні характеристики участі банків України у інвестиційних відносинах. У контексті дослідження проблеми формування та ефективного використання інвестиційного потенціалу банківської системи центральне місце посідає питання пошуку оптимальної структури фінансового ринку.

8. Пасивна база, яка слугує джерелом здійснення активних операцій банків залишається незмінною для всіх видів активних операцій, в тому числі кредитних та інвестиційних. Отже, збільшення частки в активах одних неминує призводити до зменшення частки інших. Така ситуація спостерігалась у період, що брався до уваги. Спостерігається скорочення частки кредитів у загальних активах і синхронне зростання обсягів довгострокових інвестицій та цінних паперів. Розмір довгострокових інвестицій банків в абсолютному розмірі також демонструє зростання, не зважаючи на негативний вплив екзогенних та ендегенних чинників.

Це свідчить про достатній обсяг пасивів та дію стимулюючих чинників з боку регулятора, який мотивував банки до здійснення інвестицій. При цьому, кредитування реального сектору значно скоротилось, що виявилось закономірним на фоні існуючих в цей період відсоткових ставок на ринку капіталів України. Проаналізовано ставки по кредитах, облікову ставку, ставки за ОВДП, індекс інфляції, ставки по депозитам. Оцінка динаміки ставок підтверджує те, що вкладення в державні боргові інструменти, особливо на тлі зниження платоспроможності позичальників, демонструють найвигідніші позиції для банків.

9. Перспективний розвиток інвестиційної банківської діяльності буде забезпечено за рахунок ефективного використання інвестиційного потенціалу банків. Укріплення інвестиційних можливостей кредитних організацій дійсно при умові посилення ролі держави у створенні довгострокових інвестиційних коштів ресурсів, підвищення довіри до банківського сектора зі сторони населення, підтримки масштабних і системно важливих інвестиційних проектів. Для розвитку ринку капіталу і відродження зростання держави необхідно стимулювання інвестиції в основний капітал, що супроводжується агресивним введенням нових апаратів у промисловий процес і збільшенням фінансування розробок багатобічних технологій у всіх сферах економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богдан Т. Визначальні фактори впливу на рівень відсоткових ставок за ОВДП та економетричні моделі відсоткових ставок. *Вісник НБУ*. 2012. Листопад. URL: <http://surl.li/ucans>
2. Богріновцева Л.М., Вергелюк Ю.Ю., Коваленко Ю.М. Державні облігації як інвестиційний інструмент в періоди фінансової нестабільності. *Інфраструктура ринку*. 2023. №73. С. 157-162. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct73-27>.
3. Болдова А. А., Романова Г. І. Інвестиційна діяльність банків України. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*, № 1, 2013. С.6-13.
4. Васильєва Т. А. Банківське інвестування на ринку інновацій: Моногр. Суми: СумДУ, 2017. 513 с.
5. Вергелюк Ю.Ю. Теоретичні аспекти забезпечення якості та безпеки інвестиційних послуг в Україні. Національна стійкість як стратегія забезпечення національної безпеки: воєнні виклики, і новітні концепти міжнародного безпекового середовища: [монографія]. Opole: Academy of Applied Sciences University of Management and Administration in Opole, 2023. Р. 258-268. URL: https://old.wszia.opole.pl/wp-content/uploads/2020/05/Odpornosc_narodowa.pdf
6. Ганцяк М. О., Вергелюк Ю. Ю. Взаємодія банківського та боргового сегментів в умовах повоєнної трансформації фінансового простору. Фінансовий простір України в умовах глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій: [монографія] / за науковою редакцією д.е.н., професора, заслуженого діяча науки і техніки України С. В. Онишко. Ірпінь : Державний податковий університет. 2023. С. 525-549.

7. Жихарєва В.В., Морозова І.В., Корецька О.В., Баришнікова В. В. Статистичний аналіз дохідності державних облігацій з використанням економетричних моделей: макроекономічні та інвестиційні аспекти. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2023. № 37. С. 45–53. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13820/1/zhykharieva.pdf>
8. Звіт про фінансову стабільність НБУ. Грудень 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H2.pdf?v=7
9. Значення пруденційних нормативів в цілому по системі. Наглядова статистика. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
10. Золковер А. О., Обертинський Б. В. Інвестиційний потенціал банків як запорука фінансової стабільності банківської системи України в умовах післявоєнного відновлення. *Journal of Strategic Economic Research*. 2023. №3. URL: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.3.3>
11. Ігнат'єва І. А. Стратегічний менеджмент. К.: Каравела, 2018. 480 с.
12. Леонов С. В. Інвестиційний потенціал банківської системи України: монографія Суми : ДВНЗ “УАБСНБУ”, 2009. 375 с.
13. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність / Т.В. Майорова. К.:ЦУЛ, 2003. С. 89.
14. Мединська Т. В., Руцишин Н. М., Ніконенко У. М. Податкове регулювання інвестиційної діяльності банків України. *Бізнес-інформ*. №11. 2020. С. 316-324. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-11_0-pages-316_324.pdf
15. Мельников А. Е. Теоретичні аспекти банківської інвестиційної діяльності. Наукові праці МАУП, 2011, вип. 2(29), с.110–116.

16. Обсяги активних операцій та частка непрацюючих активів в цілому по системі. Наглядова статистика НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
17. ОВДП, які знаходяться в обігу за номінально-амортизаційною вартістю. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/t-bills>.
18. Онищенко О. І., Генова О. І. Аналіз інвестиційної діяльності банків України. *Інфраструктура ринку*. Випуск 2. 2016. С. 288-294.
19. Оновлено порядок надання банкам дозволу на інвестиції до статутних капіталів юридичних осіб та розрахунку нормативів інвестування. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovleno-poryadok-nadannya-bankam-dozvolu-na-investitsiyi-do-statutnih-kapitaliv-yuridichnih-osib-ta-rozrahunku-normativiv-investuvannya>
20. Основні показники діяльності банків. Наглядова статистика НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
21. Петрук А. О. Проблеми інвестиційної діяльності банків з цінними паперами. 2018 р. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/432.pdf>
22. Примостка А.О. Агентно-орієнтоване моделювання інвестиційної діяльності банків на фондовому ринку. Дис.на здобуття ступеня канд.екн.наук. К.: 2015. 213с.
23. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
24. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків: Закон України від 30.10.1996 № 448/96-ВР зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>

25. Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України: Постанова правління НБУ від 21.02.2018 № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-18#n659>.

26. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 28 серпня 2001 року № 368 зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>

27. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

28. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

29. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

30. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 № 1953-IX зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>

31. Рисін В. В., Папірник С. Є. Трансформація ролі банків на ринку державних боргових цінних паперів. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-6>

32. Роз'яснення з питань виконання окремих вимог Закону України «Про банки і банківську діяльність»: Лист Національного банку України від 19.04.2001 № 18-112/1467-2599. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1467500-01#Text>

33. Статистика фінансового сектору. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#1ms>.
34. Татарин Н. Б., Юрченко І. М. Вплив пандемії COVID-19 на ринок ОВДП в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Проблеми економіки*. 2021. №2 (48). С. 210–216. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2021-2_0-pages-210_216.pdf.
35. Черевик Н.В., Компанієць І.О. Діяльність інвестиційних банків в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=133>
36. Черкасова С. В. Банківська інвестиційна діяльність на вітчизняному фондовому ринку. *Підприємництво і торгівля*. 2019. № 24. С. 51-58. URL: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi/article/view/30/26>
37. Черкасова С. В. Регулювання діяльності банків на вітчизняному ринку цінних паперів. *Економіка та суспільство*. 2023. №52. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2633/2551>.
38. Хома І. Б., Лукянський О. Б. Шляхи вдосконалення управління кредитним ризиком банку в сучасних умовах. URL: <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2024/02/Conference-Proceedings-February-1-2-2024-1.pdf#page=142>
39. Шльончак В. В. Methods of Risk Assessment of Credit and Investment Banking Based on Regulatory-Index Model *Фінансовий простір*. 2014. №3.
40. Michael Kumhof, Zoltan Jakab Banks are not intermediaries of loanable funds – and why this matters. *VOXEU COLUMN*. 18 Jun 2015. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/banks-are-not-intermediaries-loanable-funds-and-why-matters>

41. Rusina Y. Current status and perspectives of the development of investment activity of the commercial banks during military aggression. *Журнал стратегічних економічних досліджень*, № 1(12), 2023. С.

42. Svitlana Gutkevych, Virginija Jureniene. Bank's investment activity. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. №6(2). P. 108-115. URL: <http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/802/858>.

43. Trusova Natalia, Melnyk Leonid, Shilo Zhanna, Prystemskyi Oleksandr. Credit-Investment Activity of Banks of the Ukraine: Financial Globalization, Risks, Stabilization. *Universal Journal of Accounting and Finance*. 2021. № 9(3), P. 450-468. URL: <https://dspace.ksaeu.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/6736/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%9E.%D0%A1..pdf?sequence=1&isAllowed=y>

ДОДАТКИ

Формування інвестиційного потенціалу банківських установ

Джерело: [10].

Додаток Б

Таблиця Б.1

Цілі та форми державного регулювання ринку капіталу в Україні

<i>Цілі державного регулювання</i>	<i>Форми державного регулювання</i>
– реалізації єдиної державної політики у сфері емісії (видачі) та обігу цінних паперів, організація діяльності професійних учасників ринків; – створення умов для ефективної мобілізації та розміщення фінансових ресурсів; – забезпечення прозорості ринків капіталу; – забезпечення рівних можливостей для доступу осіб, що мають намір провадити професійну діяльність на ринках капіталу; – гарантування прав власності на цінні папери; – захисту прав учасників ринків капіталу; – інтеграції в європейський та світовий ринки капіталу; – дотримання учасниками ринків вимог актів законодавства; – запобігання монополізації та розвитку добросовісної конкуренції; – контролю за прозорістю та відкритістю ринків.	– прийняття актів законодавства з питань діяльності учасників ринків; – провадження нагляду, здійснення регулювання та контролю щодо реалізації прав та виконання обов'язків; – регулювання емісії (видачі), обігу, викупу та погашення цінних паперів, контрактів та вчинення і виконання правочинів; – видача ліцензій на провадження відповідного виду діяльності в межах професійної діяльності на ринках, а також забезпечення контролю; – заборона здійснення професійної діяльності у разі відсутності ліцензії; – реєстрація випусків цінних паперів, звітів про результати емісії цінних паперів та затвердження проспектів цінних паперів; – контроль за дотриманням емітентами порядку реєстрації випуску цінних паперів, звіту про результати емісії; – створення системи захисту прав інвесторів і контролю за дотриманням прав; – контроль за достовірністю та повнотою розкриття інформації емітентами та особами, які провадять професійну діяльність на ринках капіталу; – встановлення правил і стандартів здійснення операцій на ринках, а також провадження контролю за їх дотриманням; – пруденційний нагляд за професійними учасниками ринків; – реєстрація специфікацій деривативних контрактів; – контроль за діяльністю осіб, які провадять діяльність, пов'язану з ринками;

Джерело: [5].

Додаток В

Податкові інструменти стимулювання інвестиційної діяльності банків	
	<i>Залежно від механізму впливу:</i>
	• прями; • непрямі
	<i>Залежно від цілей:</i>
	• стимулювання регіональних інвестицій; • стимулювання інвестицій в окремі сектори економіки; • стимулювання інвестицій, пов'язаних із розвитком різних видів діяльності, що сприяють підвищенню зайнятості населення, поліпшенню професійної підготовки кадрів тощо; • стимулювання інвестицій у цінні папери новостворених підприємств; • стимулювання інвестицій у цінні папери підприємств, які впроваджують новітні технології
	<i>Залежно від видів інвестицій:</i>
	• орієнтовані на стимулювання капітальних вкладень; • спрямовані на розвиток і використання нових технологій; • орієнтовані на формування та використання власних джерел фінансування інвестицій; • орієнтовані на стимулювання інвестиційного кредитування; • орієнтовані на зростання обсягів продажу банківських продуктів

Рис. В.1. Податкові інструменти стимулювання інвестиційної діяльності банків

Джерело: [14].

Додаток Г
Таблиця Г.1

Співвідношення між коефіцієнтами ризику та факторами негативного впливу на діяльність банків

Фактори впливу	Коефіцієнти ризику	Базові умови кредитно-інвестиційної діяльності для дотримання нормативного рівня ризику
Неефективний менеджмент банку	mk – Мультиплікатор капіталу	- Здатність до узгодження обсягів власного капіталу та активів; - Дотримання балансу між ризиком та обсягом доходу.
1. Неефективний менеджмент банку; 2. Некомпетентний персонал банку; 3. Деструктивні явища в економіці	КРкп – Коефіцієнт ризику кредитного портфеля	- Здатність до балансу між ризиком кредитного портфеля, його дохідністю та ліквідністю.
Неефективний менеджмент банку	Чкп – Питома вага кредитного портфеля в загальних активах	- Здатність до нарощування загального обсягу активів за рахунок кредитного портфеля; - Здатність до підтримки балансу між різними видами активів відповідно до їхнього рівня дохідності та ризику.
	Чвцп – питома вага вкладень у цінні папери в загальних активах	- Здатність до нарощування загального обсягу активів за рахунок кредитного портфеля.
1. Неефективний менеджмент банку; 2. Некомпетентний персонал банку; 3. Деструктивні явища в економіці	КРвцп – Коефіцієнт ризику вкладень в цінні папери	- Здатність до нарощування обсягу портфеля цінних паперів за умови дотримання нормативного значення ризику.
Неефективний менеджмент банку	КН – Коефіцієнт надійності	- Здатність до узгодження обсягів зобов'язань та власного капіталу; - Здатність до виконання зобов'язань за рахунок власного капіталу банку.
Неефективний менеджмент банку	КРвкп – Коефіцієнт ризику вкладень в кредитний портфель	- Здатність до покриття втрат від кредитної діяльності за рахунок власного капіталу банку.
1. Неефективний менеджмент банку; 2. Деструктивні явища в економіці	Ктрк – Коефіцієнт трансформації ресурсів в позики	- Здатність банку до узгодження обсягів кредитних активів та залучених ресурсів.
1. Неефективний менеджмент банку; 2. Деструктивні явища в економіці	Ктрі – Коефіцієнт трансформації ресурсів в інвестиції	- Здатність банку до узгодження обсягів інвестиційних активів та залучених ресурсів.

Джерело: [39].